26՝՝ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7062 1 ԱՊՐԻԼ 1909

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՐԷՊ ԻԼ ԷՎՎԷԼ 1327 14 Avril 1909 26me année N. 7062

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ԻՐ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵՃԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼՍՈՅ, ԳԱԼԱԹԻԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 100 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 35 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՏԵՍՆՈՒԱԾ ԲԱՆԵՐ

ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԻՆ ՄԱԼԱԹԻԱ

Բ.

Գանկալ Սեբաստիայէն Մալաթիա գծին վրայ երկրորդ գիւղն է, ուր Հայեր կան մօտաւորապէս 100 տուն։ Թուրքերը՝ մօտ 120 տուն։ Կ'որոշենք քանի մը ժամ աւելի մնալ այստեղ ուսումնասիրելու համար տեղացիներու դրութիւնը զոր մեզի կը ներկայացնեն իբրեւ շատ հետաքրքրական։ Եւ, իսկապէս, հայաշատ կեդրոններէ հեռու, Թուրքերու մէջ մնացած այս Հայութիւնը մեր քննութեան առջեւ դուրս կուգայ իբրեւ վերին ասիճանի անբարոյացած հասարակութիւն մը։ Ցոնրկութիւն, գողութիւն, արբեցողութիւն և մատնութիւն, ամենատարածուած ախտերը այս հարիւր տուն հայ ազգաբնակչութեան, հրէշային քաղցկեղի մը պէս կրծեր քանդեր են անոր հոգին ալ, մարմինն ալ։ Եւ հիմա, սա կայտառ այրերէն և գեղակերտ կիներէն շատերը անբարոյական են և անօթի։

Այստեղ կ'իմանանք թէ ինչպիսի գեղծումներ կատարուած են Պատրիարքարանէն քանի մը անգամ ղրկուած նպաստի դրամներուն բաշխման գործին մէջ։ Կ'ըսեն մեզի թէ մանաւանդ անգամ մը պատահած է որ է՛ն բարեկեցիկները ամէնէն շատը ստացած են այն դրամէն որ եկած էր... սովածներուն համար։ Կ'ըսեն նաև թէ, ուրիշ անգամ մըն ալ, նոյն անօթիներէն համար ստացուած դրամէն որոշ գումար մը (մօտ 10 ոսկի) արուած է գիւղին վարժապետին՝ իբրեւ ամական և տղոց իբրեւ գրենական պիտոյքի դրամ ու բաշխումի գանկին մէջ որ Պատրիարքարան ղրկուած է, այդ գումարը «զարնուած» է ուրիշներու։ Վրայ և անայտացած։ Դե՛ռ աւելին։ երկու այրի անտէրունջ կիներու տուած են հնգական ղրշ. և առած են 20ական ղրուշոց ընկալագիր, պատճառաբանելով թէ անոնք իբրեւ «ուխտի դրամ» 20ական ղրուշ պարտք ունին եկեղեցիին։

Սեբաստիոյ առաջնորդ Թորգոմ վրդ.ը որ ասկէ առաջ նպաստներու բաշխման մասին Արեւելքի մէջ գրած մէկ յօդուածիս պարունակութեանը զարմացած էր և փաստերը կը խնդրէր ինծմէ, թո՛ղ հանդարտի հիմա։ Այդ այրի կիներէն մէկուն հետ անձամբ տեսնուեցայ և բացարձակ կերպով յայտնեց թէ իսկ և իսկ իրեն 5 ղրուշ տրուած է և 20ի ընկալագիր առնուած։ Անունն ալ ունիմ բայց չեմ ուզեր հրատարակել. եթէ Հայը Սուրբը կը հեռատքրքրուի կարող է անուշտ ինքն ալ դանել...

Եթէ ասկայն Սեբաստիոյ առաջնորդ Հայր Սուրբը հետաքրքրուէր այսպիսի «ջնչին» մանրամասնութիւններով, քիչ մը չարժելու համար պէտք չպիտի ունենար ապասելու որ ասանկ հրապարակով իր առաջքը դրուէին այս խնդիրները, երբ ես շատ լաւ գիտեմ որ Գանկալէն զանազան անձերու ստորագրութեամբ և յաջորդաբար մէկ քանի բողոքագիրներ գացած են Սեբաստիոյ «ազգ. իշխանութեան» նպաստաբաշխումի այս գեղծումներուն առիթով և ասկայն բոլորն ալ մնացած են անպատասխանի, բոլորն ալ «Ձայն բարբառոյ յանապատի»...

Այո՛, այո՛, այս այսպէ՛ս է, դժբաղդաբար։ Թէ Սեբաստիոյ առաջնորդարանը կամ ազգ. իշխանութիւնը թո՛յլ են, այդ մասին երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ, մանաւանդ այն գերազանց պատճառով որ այնտեղ բոյն դրած են, ինչպէս չեչած եմ ուրիշ անգամ մը ալ, քաղաքին ամէնէն տուած վայխառները և ամէնէն ինքնահաւան տգէտները։

Փա՛ստ մըն ալ։ Գանկալ ունի գայմագամ մը՝ Ազնատաղի քուրդերէն Սէնէմօղլու Մէհմէտ էֆ. որ զարմանալի մարդ է. ո՛չ Սահմանադրութիւն կը ճանչնայ ո՛չ Ազատութիւն։ Այդ բոլորը ծիծաղելի խօսքեր են իրեն համար։ Ան կը չարունակէ խիստ կերպով անցագիր պահանջել իր գիւղը իջնող բոլոր ճամբորդներէն, բամբասանքներ մէջ իսլամներու ներկայութեան ծխող քրիստոնեաները ծեծել կուտայ և պարզ կասկածանքով կը ձերբակալէ Հայերը, կաշառք կը պահանջէ ու կը վարէ վերջապէս կեանք մը որ չի տարբերիր Նէֆիպ Մէլէհմէի կեանքէն՝ համբաւաւոր Յուլիս 11էն առաջ։ Պատուհա՛ս։

Գանկալի հայերը վերջիվերջոյ կ'որոշեն բողոքել և 2 դեկտ. 1908 թուականիր նամակով մը դիմեն Սեբաստիոյ առաջնորդարանին, որպէս զի իբրեւ «Ազգ. Իշխանութիւն» ճար մը մտածեն և սանձ մը դնել տան Սէնէմօղլու Քիւրտին չանատակութիւններուն, որովհետեւ իրենք ալ հետաքրքիր են այլեւս տեսնելու թէ ի՛նչ բան է Սահմանադրութիւն ըսուածը...

Այս նամակն ալ կը մնայ անպատասխանի, այս ալ «Ձայն բարբառոյ յանապատի», Սեբաստիոյ Քաղաքական Ժողովը յեղափոխականներուն դէմ պայքար մղելու աւելի կենսական գործովը զբաղուած ըլլալով։

Ու Սէնէմօղլուն կը շարունակէ մնալ գայմագամը Գանկալին, սարափը՝ տեղացի Հայութեան և պատուհասը՝ ճամբորդներուն։ Բայց պիտի գա՛յ վերջապէս սա Հայաստանի Քնիչ Յանձնաժողովը...։

Այսպէս թէ այնպէս, կ'այցելենք ազգ. վարժարանն ալ. քանի մը խորհուրդներ կուտանք տղոց, բայց մանաւանդ անոնց ծնողներուն որոնք աւելի պէտք ունին այդ բանին։ Յետոյ կը հարցնեն մեզի թէ արդեօք կը փափաքինք տեսնել Գանկալի «Հրաչագործ Աւետարանը»։ «Անշո՛ւշտ»— կը պատասխանենք և շատ չանցած հրակայ ծրար մը կը բերեն կը դնեն մեր առջեւ։ Ա՛լ անկէ ետքը ամէն գլուխէ մէկ մէկ ձայն կ'ելլէ. բոլորը կը սկսին պատմել այս Աւետարանին հրաշքները և իրենց սացուած քներու ամէն մանրամասնութիւններն ալ կարելի եղածին չափ աւելի անուրանալի և անճառելի դարձնելու համար, կը հաւատեն մանաւանդ թէ իսլամներն անգամ ընդունած են այդ Աւետարանին սրբութիւնն ու հրաչագործութիւնը և «Պէօյիւք Ինճիլ» կը կոչեն զայն ու շրջակայ գիւղերէն յաճախ ուխտի կուգան այդ գրքին՝ իրենց հետ բերելով զանազան ընծաներ՝ քիչ մը ցորեն, գառնուկ մը, քանի մը հաւ, որոնց վաճառումէն ստացած դրամով կը պահպանուի Հայոց վարժարանը։

Իրա՛ւ հոյակա՛պ հրաշք,— կը մտածեմ ես,— Աւետարան մը որ տղոց կրթութեան պիտուէն կ'ապահովէ։

Այնու ամենայնիւ «Հրաչագործ»ը կը գրաւէ ուշադրութիւնս։ Հսկայ հատոր մըն է, երեսուն սանդիմէդր լայնքով, յիսուն սանդիմէդր երկայնութեամբ և տասը սանդիմէդր հաստութեամբ ամբողջովին հատ մագաղաթեայ. տառերը փոքր երկաթագիր են, ինքը պատկերազարդ է և մէջը զանազան տեղեր դրուած արձանագրութիւններէ կը հաստատուի որ քանիցս քաջալայուելը և վերակազմուելը է։ Կողքին վրայի արծաթեայ զարդերէն կարեւոր մաս մը հանուած և տեղը հասարակ պղնձէ զարդեր փակցուած են։ Հատորին ամէնէն վերջի էջին մէջ կայ յիշատակարան մը որմէ կ'երեւայ թէ գրուած է Պետրոս Գետադարձ Կաթողիկոսի ժամանակ Սեբաստիոյ Շնաիկուն գիւղին մէջ Սամուէլ անուն քահանայի մը կողմէ (*)։ Հաւանական է որ հայ բանաւէրներ լուր անգամ չունին այսպիսի գանձի մը գոյութենէն քանի որ փառաւոր գրչագիրը ձգուեր է այդպէս մէջտեղ և բոլոր եկող գացողները զայն կը թղթատեն ու նոյն իսկ սրբանութիւններ կը գրեն անոր թերթերուն վրայ։ Խոհութիւն մէկը թանաքով գրեր է այնտեղ թէ 1905 թուականին Ամերիկա կ'երթայ և թէ իր անունն է այս ինչ։

Պատգամագիտութեան դէմ ոճրագործութի՛ւն։ Կը պատուիրեմ խստիւ այդ մարդոց որ խնայեն այս ազգային հարստութեան և ամէն ցաւագարի տրամադրութեան տակ չդնեն զայն որպէս զի իր ուզեղին հիւանդութեան հետքերէն բաներ մը չթողու հոն։

Ո՛ւռ, զղուելի՛ տգիտութիւնը մարդերուն։ Բոպէպէս ամբողջ մտածումս կը սլանայ դէպ ի անցեալի հին օրերը, կը տեսնեմ նորէն պատկերը պաշտելի Ալիշանին, կը տեսնեմ թէ ան ինչպէս արդէն ուժասպառ ու հիւանդ, իր դողդոջուն մատներուն մէջ կը դարձարձէ տակաւին խնամքով և հայրական գուրգուրանքով մագաղաթի ամէնէն պատառոտի բեկորները, կը լուայ, կը չորցնէ, դէղերու մէջ կը թաթախէ զանոնք, նորէն կը լուայ, խոշորացոյցով կը քննէ անգամ մըն ալ, և վերջ ի վերջոյ անոգիւտ գոհարեղէն մը գտած ըլլալու անասելի գոհարտութեամբ կը տանի զետեղել զանոնք մաքուր պահարանի մը անկիւնը...

Ո՛վ ժամանակներ, ո՛վ բարքեր,
Ո՛վ մարդիկ, ո՛վ գործքեր...

Կ'անցնինք. օրը տարաժամած է, պէտք է մեկնիլ։ Իմ տրամադրութիւնս բզկտուած, ջանչնախուած է ուղղակի։ Պատճա՛ռ։ Զայրոյթը կը չարչարէ ուղեղս։ Ինչ է սա հայ ազգին կեանքը։ Մրբ պիտի թօթափենք վերջապէս բոլոր այս բազմազան, այլազան, անխմանալի, հիւանդկան հեղկութիւնները որոնք ամբողջ պատմութեան մէջէն կ'երկարին, կ'երկարաձգուին մեր ազգին հոգիին վրայ, մինչեւ ա՛յսօր, անդութ ինչպէս անբուժելի ախտերը և յաւիտենական՝ ինչպէս մահացու մեղքերը...

ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀՊԱԶ

(*) Կարծեմ ճիշդ Հայոց 490 թուականին, այսինքն Քրիստոսի ժԱ. դարուն, Անի Յովհաննէս Թագաւորին վախճանած և անոր Աշոտ եղբօրը որդւոյն Դաւիթի թագաւորութեան տարիները, ինչ որ այս Աւետարանը կը դարձնէ գոյութիւն ունեցողներէն ամէնէն հիներէն մէկը։

Ռ. Շ.

ԻՆՉ ԿԸ ԲԵՐԵՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵՒ

Գարնան առաջին ծիծեռնակներուն հետ, վերադարձող պանդուխտներու կարաւաններն ալ ծայր պիտի տան ընդհուպ։ Ա՛յսպէս արձագանգեց, ատենին, լրագրութիւնը. ասիկա՛ կը հաստատեն, իրենց կարգին, անձնական նամակներ ալ։ Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջը, կրցողները վազեցին եկան արդէն. միւսներն ալ կը սպասեն գարնան, ողջունելու համար սիրական հայրենիքնին, փարելու համար անոր նուիրական հողին, կարօտաշեղ արցունքներով։ Հակապատկերը հո՛ն է, սակայն, որ դիրք խաչաձեւած են ցարդ, վերադարձի և արտագաղթի հոսանքները. 1908ի վերջամտին, վերադարձող հազարաւոր պանդուխտները, անչուշտ զարմացկոտ ակնարկներով հանդիպեցան, իրենց համբուն երկայնքը, գաղթողներու այն անվերջ բազմութեան, որ ճամբաներու բացուելէն օգտուելով, կը դիմէր դէպի օտար հորիզոններ, հացի խնդրէն մղարկուած, մինչ իրենք ա՛նքան խանդաղատանքով կը վերադառնային դէպի ծոցը կարօտեալ հայրենիքին։ Այս յատկանշական երեւոյթը պիտի պարզուի նաև ա՛յս անգամ. ապրուստի հոգերէն հալածուող համայնքներու արտագաղթը պիտի դիմաւորուի վերադարձի կարաւաններէն անո՛նց, որոնք հակառակ լրագրութեան մէջ ողբերգուող ծննդավայրի ցաւագին աղաղակներուն, հոկառակ անոր որ՝ իր խանձարուրին մէջ տակաւին ճչող, ճռռցած Սահմանադրութիւնը դեռ ի վիճակի չէ՛ եղած բարեկարգելու և մաքրելու այս Ազգեան սապատանը, — պիտի գան, պիտի վազեն դէպի հայրենիք, մղուած հայրենաբաղձութեան հոգեբանական անդիմադրելիութենէն, որ դրական նկատումներ ու հաշիւներ առ ոչինչ կը գրէ շատ անգամ, եթէ ո՛չ միշտ, երբ թելադրողներն ալ կը պակսին։

Հայրենաբաղձութիւն... ասոր իսկութիւնը լիովին կրնան ըմբռնել միայն անո՛նք՝ որոնք երկարամեայ պանդխտութեան բաժակը քամած են ցմրուր։

Հնար եղածին չափ գործնական ու արամաբանական նօթով մը բարեխառնելու համար, սակայն, զուտ պղտոնական խանդաղատանքի արդիւնք եղող այս հոսանքը, մամուլին պարտքն է խնդիրը ձեռք առնել յաճախ, օգտակար թելադրութիւններ ընել, և ամէն բանէ առաջ, հարցնել արդի և ապագայ վերադարձողներուն, թէ «ի՞նչ կը բերեն արտասահմանէն»։

Հայ գաղթականութեան ամէնէն կուռ կեդրոններն են Ամերիկայի Միաց. Նահանգները, որոնց վրայ պիտի մասնաւորենք այժմ խօսքերնիս։ Հայը հոն դիմած է ու կը դիմէ տակաւին անընդհատ, մեծամասնօրէն՝ դրամ շահելու խնդալով միայն։ Մատի վրայ համրուելու չափ քիչ-ո՛ր են ա՛յնպիսիներն՝ որոնք նախընտրած են կրճատել դրամական վաստակի՝ միայն յատկացուելիք ժամանակին, հետեւելով նաեւ համալսարանական դասընթացքներու կամ արհեստներու, որոնց համար ամէն առաւելութիւն ու դիւրութիւն կա՛յ Ամերիկայի մէջ։ Կարելի եղածին չափ շատ՝ ու միայն դրա՛մ չսիրել, հեռուէն օգնելու համար Հայրենիքի իւրայնոց, ու վերջապէս՝ հարուստ քսակով վերադառնալ, ծննդավայրի օճախին շուրջ վայելելու համար բարօրիկ ու խաղաղ տարիներ։ Ա՛յս եղած էր և դեռ է մեծամասնութեան մտապատկերը։ Եւ դրամ միայն չահելու համար, մեր հաղարաւոր ու բիւրաւոր պանդուխտները ամէն տաժանք յանձն առած են հոն, գեհենային նկուղներու մէջ, փոշու, ծխոտ ու մրոտ մթնոլորտի մը թոռ ու բոհին խորը, ջղապիրկ, անագին աշխատութիւնին ենա՛ւ չհակակշռող անբաւական սընունդով, պարզապէս փաճուելով ֆիզիքական առողջութիւնին։ Դորձաւորական միակողմանի մեքենական կեանքը՝ ո՛չ նուազ կը ջլատէ իմացականութիւնն ալ մեր պանդուխտներուն, որոնց՝ առաձի կարգ անցած «Հայո՛ւ սրամտութիւն»ը մեծապէս կը տուժէ. քանիներ տեսնուած են, յաճախ նոյն իսկ բացառիկ ուշիմութեամբ օժտուած պատանիներ, իրենց միջավայրին այս կամ այն դպրոցէն ալ ընթացաւարտ, որոնց Ամերիկա երթալէ և դառնալէ վերջ, ապշահար զարմանքով համակած են զմեզ, ամէն ինչ վրայ տուած լինելով այդ գործաւորական անասնացուցիչ կեանքին մէջ։ Հարկ կա՛յ, իր կարգին, մատնանշել բարոյականի քայքայիչ վտանգներն ալ, քաղաքակրթութեան այդ քաոսին մէջ. առոնք ակներեւ են արդէն։ Տարիներու ընթացքին մէջ, հազարաւոր հայերու կմախացած մարմինները կուլ տուած է Ամերիկեան հողը, եւ հազարաւոր հայեր ալ, իրենց կարգին, խորթացած, օտարացած, ձուլուած են ամենաղգի համայնքներու վիթխարի զանգուածներուն մէջ։

Ահա՛ թէ ինչե՛ր վրայ կուտայ Ամերիկահայ գաղթականութիւնը, դրամ, շատ դրամ ու միա՛յն դրամ շահելու և... վերադառնալու համար։

Ո՛հ, այդ վերադա՛րձը..., ա՛յդ պայմաններուն մէջ։ Ցուսախաբութի՛ւն, ուրիշ ոչինչ։ Շատեր կուգան, իրենց խաւարը ֆիզիքականին խարխսուլ մնացորդները տաքցնելու, վերակենդանացնելու, պապենի օճախին շուրջ, տաքուկ սրտերով շրջապատուած, քիչիկ մըն ալ երկարելու համար արդէն համրուած օրերնին, և ստուերի պէս կ'անցնին, մահառիթ վարակումներ միայն կտակելով դիրենք փայփայողներուն։ Միւսները, իրենց ասելի թէ նուաղ լեցուն քսակին հետ, կը բերեն դատարկացած իմացականութիւնմը, շատ՝ ուռած տարաչխարհիկ հոսվերով, որոնք ոչ մէկ կերպով պիտի յարմարին բնաշխարհիկ բարքերուն, առանց վնասելու և վնասուելու. հալած, մաշած և ախտավարակ ֆիզիքական մը վերջապէս, որով իբր երկրագործ ալ չպիտի կրնան օգտուիլ հայրենիքի հողերէն, որքան ալ յուռթի և բարեբեր ըլլան. զի՛ կը պահանջեն ուժեղ և անխոնջ բազուկներ։

Զուրկ իրենց նախկին առուգութենէն, զուրկ երբեմնի բնատոմիկ ճարպիկութենէն, առողջ ու մտացի ըմբռնումներէն. զուրկ ո՛ր և է արհեստական վարժութենէ կամ ուսումնական զարգացումէ, Ամերիկայի գործաւորական մգլոտ մթնոլորտէն դէպի հայրենիք չտկուղ գաղթականներն ինչ կրցած են և պիտի կրնան ընել, սոսկ դրամին կրթնելով։ Վաճառականութիւն, խանութպանութիւն, փերեզակութիւն պիտի ըսէք, առ ի չգոյէ լաւագոյնին։ Քանիներ վրայ տուած են իրենց լեցուն քսակին ալ, յետին յոյսը, այդպիսի ձեռնարկներու մէջ բնաւ չկարելանալով ցոյց տալ պահանջուած դիւրաթեքութիւնն ու ճարպիկութիւնն, որ չի՛ղն է գաւառի առեւտրական կեանքին։ Ու քանիներ, այսպէս թէ այնպէս, դարձեալ յետին չքաւորութեան մատնուած, վերստին ձեռք առած են պանդխտութեան ցուպն և ուղղուած են նորէն դէպի Ամերիկա։ Ինչ յուսախաբութիւն...։

Մինչդեռ այն հեռատես փոքրամասնութիւնն, որ դրամէ աւելի՝ մասաւորական կատարելագործումը հետապնդած է Ամերիկայի մէջ, կամ ո՛ր և է արհեստի «ոսկի ապարանջան»ն անցուցած է իր բազուկին, վերադարձին՝ կրցած է շատ հանգստաւէտ ու պատուաւոր ապագայ մը ապահովել, ծննդավայրին մէջ, իրեն և իրենցներուն համար, ատարելով միանգամայն հայրենիքին մտաւորական և արհեստական բարգաւաճման։

Վեց տարի առաջ, Արեւելքի մէջ, իբր թելադրիչ և հետեւելի օրինակ, ներկայացուցած եմ ատոնցմէ մէկը, Մարտիրոս Ադդարեան, որ փոխանակ դրամի, Ամերիկայէն իր հետ բերած ըլլալով մեքենագործութեան արհեստին իւրացումը, այսօր հոյակապ գործարանատէր մըն է տեղւոյս մէջ. յաջողած է գրաւել նիւթական ամուր դիրք մըն ալ, իր գործին ճիւղաւորումներով ապրուստի միջոց հայթայթել բազմաթիւ ընտանեաց և նոր զարկ տալ Տիգրանակերտի մեքենագործական հրապարակին։ Մինչ իրեն հետ ատենին Ամերիկա գաղթող և իրմէ շա՛տ ուշելի դրամով, բայց միայն դրամով վերադարձող ընկերներէ շատեր, քանի մը տարիէն այս և այն ապարդէին անյաջողութեան մէջ փճացնելով հարստութիւնին, ապա ստիպուեցան իբր պարզ գործաւոր ծառայել Ադդարեանի գործարանին մէջ, և վերջ ի վերջոյ ճամբայ ելլել դարձեալ դէպի Ամերիկա։

Մեր չեչտած այս հակապատկերը կը պարզուի ամէն միջավայրի մէջ. ջերմապէս փափաքելի է որ մեր Ամերիկահայ և արտասահմանի բոլոր գաղթականները միշտ յիշեն զայն և ըստ այնմ գործեն։

Ուրախալի էր որ Պօսթընի Հայրենիքին մէջ ալ արձագանգ գտաւ, ատենին, այս անհրաժեշտութիւնը, ուր՝ Սահմանադրութիւնը Թուրքիոյ մէջ հռչակուելէն վերջ, կարդացինք թէ Հայ գործաւորներու յարաճուն Ընկերակցութիւն մը կազմուած է, որուն անդամներն անմիջապէս ձեռնարկած են այս կամ այն արհեստը սովրելու, հայրենիք վերադառնալէ առաջ։ Ճշմարտապէս ազգասիրական գործ մը կատարած պիտի ըլլայ մեր թրքահայ և արտասահմանի բոլոր թերթերը, մնայուն բաժին մը յատկացնելով այս գործնական գաղափարի բօրականցին, ի նպաստ թէ՛ դաղթող և թէ՛ վերադարձող հայերուն։

Դո՛ւք, վշտահար ու վտարանդի հայրենակիցներ, որ սահմանադրակա՛ն Թուրքիոյ մէջ իսկ չգտնելով ձեր ու ձերայիններուն պատուոյ մը հացը և զայն գոհ սրտով մարսելու հանգստաւէտութիւնը, կը պատրաստուիք դիմել հեռաւոր հորիզոններ. վա՛զ անցէք դրամ, չա՛տ դրամ միայն դիզելու անտրամաբան խնայլէն, որուն ո՛րքան խաբեպատիր ըլլալը բացայայտօրէն ապացուցուած է այլեւս. դրամը չո՛ւտ կը հալի, կը չոգիանայ, սա՛ գարնան յետին ձիւնակոյտերուն նման, ու թշուառութիւնը ծայր կուտայ նորէն, եթէ ձեր վերադարձին՝ արտե՛ստ մը չը բերէք հետերնիդ, իբր դրամի մշտահոս աղբիւր, կամ մթերած չըլլաք մտաւորական կատարելագործում մը, կամ նոյն իսկ վրա՛յ տուած ըլլաք վարժ աշխուժութիւնն ու պնդակազմ կորովը ձեր դատաւոր ու միա՛յն դրամ չահելու և... վերադառնալու համար։

Ո՛հ, այդ վերադա՛րձը..., ա՛յդ պայմաններուն մէջ։ Ցուսախաբութի՛ւն, ուրիշ ոչինչ։ Շատեր կուգան, իրենց խաւարը ֆիզիքականին խարխսուլ մնացորդները տաքցնելու, վերակենդանացնելու, պապենի օճախին շուրջ, տաքուկ սրտերով շրջապատուած, քիչիկ մըն ալ երկարելու համար արդէն համրուած օրերնին, և ստուերի պէս կ'անցնին, մահառիթ վարակումներ միայն կտակելով դիրենք փայփայողներուն։ Միւսները, իրենց ասելի թէ նուաղ լեցուն քսակին հետ, կը բերեն դատարկացած իմացականութիւնմը, շատ՝ ուռած տարաչխարհիկ հոսվերով, որոնք ոչ մէկ կերպով պիտի յարմարին բնաշխարհիկ բարքերուն, առանց վնասելու և վնասուելու. հալած, մաշած և ախտավարակ ֆիզիքական մը վերջապէս, որով իբր երկրագործ ալ չպիտի կրնան օգտուիլ հայրենիքի հողերէն, որքան ալ յուռթի և բարեբեր ըլլան. զի՛ կը պահանջեն ուժեղ և անխոնջ բազուկներ։

Զուրկ իրենց նախկին առուգութենէն, զուրկ երբեմնի բնատոմիկ ճարպիկութենէն, առողջ ու մտացի ըմբռնումներէն. զուրկ ո՛ր և է արհեստական վարժութենէ կամ ուսումնական զարգացումէ, Ամերիկայի գործաւորական մգլոտ մթնոլորտէն դէպի հայրենիք չտկուղ գաղթականներն ինչ կրցած են և պիտի կրնան ընել, սոսկ դրամին կրթնելով։ Վաճառականութիւն, խանութպանութիւն, փերեզակութիւն պիտի ըսէք, առ ի չգոյէ լաւագոյնին։ Քանիներ վրայ տուած են իրենց լեցուն քսակին ալ, յետին յոյսը, այդպիսի ձեռնարկներու մէջ բնաւ չկարելանալով ցոյց տալ պահանջուած դիւրաթեքութիւնն ու ճարպիկութիւնն, որ չի՛ղն է գաւառի առեւտրական կեանքին։ Ու քանիներ, այսպէս թէ այնպէս, դարձեալ յետին չքաւորութեան մատնուած, վերստին ձեռք առած են պանդխտութեան ցուպն և ուղղուած են նորէն դէպի Ամերիկա։ Ինչ յուսախաբութիւն...։

Մինչդեռ այն հեռատես փոքրամասնութիւնն, որ դրամէ աւելի՝ մասաւորական կատարելագործումը հետապնդած է Ամերիկայի մէջ, կամ ո՛ր և է արհեստի «ոսկի ապարանջան»ն անցուցած է իր բազուկին, վերադարձին՝ կրցած է շատ հանգստաւէտ ու պատուաւոր ապագայ մը ապահովել, ծննդավայրին մէջ, իրեն և իրենցներուն համար, ատատարելով միանգամայն հայրենիքին մտաւորական և արհեստական բարգաւաճման։

Վեց տարի առաջ, Արեւելքի մէջ, իբր թելադրիչ և հետեւելի օրինակ, ներկայացուցած եմ ատոնցմէ մէկը, Մարտիրոս Ադդարեան, որ փոխանակ դրամի, Ամերիկայէն իր հետ բերած ըլլալով մեքենագործութեան արհեստին իւրացումը, այսօր հոյակապ գործարանատէր մըն է տեղւոյս մէջ. յաջողած է գրաւել նիւթական ամուր դիրք մըն ալ, իր գործին ճիւղաւորումներով ապրուստի միջոց հայթայթել բազմաթիւ ընտանեաց և նոր զարկ տալ Տիգրանակերտի մեքենագործական հրապարակին։ Մինչ իրեն հետ ատենին Ամերիկա գաղթող և իրմէ շա՛տ ուշելի դրամով, բայց միայն դրամով վերադարձող ընկերներէ շատեր, քանի մը տարիէն այս և այն ապարդէին անյաջողութեան մէջ փճացնելով հարստութիւնին, ապա ստիպուեցան իբր պարզ գործաւոր ծառայել Ադդարեանի գործարանին մէջ, և վերջ ի վերջոյ ճամբայ ելլել դարձեալ դէպի Ամերիկա։

Մեր չեչտած այս հակապատկերը կը պարզուի ամէն միջավայրի մէջ. ջերմապէս փափաքելի է որ մեր Ամերիկահայ և արտասահմանի բոլոր գաղթականները միշտ յիշեն զայն և ըստ այնմ գործեն։

Ուրախալի էր որ Պօսթընի Հայրենիքին մէջ ալ արձագանգ գտաւ, ատենին, այս անհրաժեշտութիւնը, ուր՝ Սահմանադրութիւնը Թուրքիոյ մէջ հռչակուելէն վերջ, կարդացինք թէ Հայ գործաւորներու յարաճուն Ընկերակցութիւն մը կազմուած է, որուն անդամներն անմիջապէս ձեռնարկած են այս կամ այն արհեստը սովրելու, հայրենիք վերադառնալէ առաջ։ Ճշմարտապէս ազգասիրական գործ մը կատարած պիտի ըլլայ մեր թրքահայ և արտասահմանի բոլոր թերթերը, մնայուն բաժին մը յատկացնելով այս գործնական գաղափարի բօրականցին, ի նպաստ թէ՛ դաղթող և թէ՛ վերադարձող հայերուն։

Դո՛ւք, վշտահար ու վտարանդի հայրենակիցներ, որ սահմանադրակա՛ն Թուրքիոյ մէջ իսկ չգտնելով ձեր ու ձերայիններուն պատուոյ մը հացը և զայն գոհ սրտով մարսելու հանգստաւէտութիւնը, կը պատրաստուիք դիմել հեռաւոր հորիզոններ. վա՛զ անցէք դրամ, չա՛տ դրամ միայն դիզելու անտրամաբան խնայլէն, որուն ո՛րքան խաբեպատիր ըլլալը բացայայտօրէն ապացուցուած է այլեւս. դրամը չո՛ւտ կը հալի, կը չոգիանայ, սա՛ գարնան յետին ձիւնակոյտերուն նման, ու թշուառութիւնը ծայր կուտայ նորէն, եթէ ձեր վերադարձին՝ արտե՛ստ մը չը բերէք հետերնիդ, իբր դրամի մշտահոս աղբիւր, կամ մթերած չըլլաք մտաւորական կատարելագործում մը, կամ նոյն իսկ վրա՛յ տուած ըլլաք վարժ աշխուժութիւնն ու պնդակազմ կորովը ձեր դատաւոր ու միա՛յն դրամ չահելու և... վերադառնալու համար։

Ո՛հ, այդ վերադա՛րձը..., ա՛յդ պայմաններուն մէջ։ Ցուսախաբութի՛ւն, ուրիշ ոչինչ։ Շատեր կուգան, իրենց խաւարը ֆիզիքականին խարխսուլ մնացորդները տաքցնելու, վերակենդանացնելու, պապենի օճախին շուրջ, տաքուկ սրտերով շրջապատուած, քիչիկ մըն ալ երկարելու համար արդէն համրուած օրերնին, և ստուերի պէս կ'անցնին, մահառիթ վարակումներ միայն կտակելով դիրենք փայփայողներուն։ Միւսները, իրենց ասելի թէ նուաղ լեցուն քսակին հետ, կը բերեն դատարկացած իմացականութիւնմը, շատ՝ ուռած տարաչխարհիկ հոսվերով, որոնք ոչ մէկ կերպով պիտի յարմարին բնաշխարհիկ բարքերուն, առանց վնասելու և վնասուելու. հալած, մաշած և ախտավարակ ֆիզիքական մը վերջապէս, որով իբր երկրագործ ալ չպիտի կրնան օգտուիլ հայրենիքի հողերէն, որքան ալ յուռթի և բարեբեր ըլլան. զի՛ կը պահանջեն ուժեղ և անխոնջ բազուկներ։

Զուրկ իրենց նախկին առուգութենէն, զուրկ երբեմնի բնատոմիկ ճարպիկութենէն, առողջ ու մտացի ըմբռնումներէն. զուրկ ո՛ր և է արհեստական վարժութենէ կամ ուսումնական զարգացումէ, Ամերիկայի գործաւորական մգլոտ մթնոլորտէն դէպի հայրենիք չտկուղ գաղթականներն ինչ կրցած են և պիտի կրնան ընել, սոսկ դրամին կրթնելով։ Վաճառականութիւն, խանութպանութիւն, փերեզակութիւն պիտի ըսէք, առ ի չգոյէ լաւագոյնին։ Քանիներ վրայ տուած են իրենց լեցուն քսակին ալ, յետին յոյսը, այդպիսի ձեռնարկներու մէջ բնաւ չկարելանալով ցոյց տալ պահանջուած դիւրաթեքութիւնն ու ճարպիկութիւնն, որ չի՛ղն է գաւառի առեւտրական կեանքին։ Ու քանիներ, այսպէս թէ այնպէս, դարձեալ յետին չքաւորութեան մատնուած, վերստին ձեռք առած են պանդխտութեան ցուպն և ուղղուած են նորէն դէպի Ամերիկա։ Ինչ յուսախաբութիւն...։

Մինչդեռ այն հեռատես փոքրամասնութիւնն, որ դրամէ աւելի՝ մասաւորական կատարելագործումը հետապնդած է Ամերիկայի մէջ, կամ ո՛ր և է արհեստի «ոսկի ապարանջան»ն անցուցած է իր բազուկին, վերադարձին՝ կրցած է շատ հանգստաւէտ ու պատուաւոր ապագայ մը ապահովել, ծննդավայրին մէջ, իրեն և իրենցներուն համար, ատատարելով միանգամայն հայրենիքին մտաւորական և արհեստական բարգաւաճման։

Վեց տարի առաջ, Արեւելքի մէջ, իբր թելադրիչ և հետեւելի օրինակ, ներկայացուցած եմ ատոնցմէ մէկը, Մարտիրոս Ադդարեան, որ փոխանակ դրամի, Ամերիկայէն իր հետ բերած ըլլալով մեքենագործութեան արհեստին իւրացումը, այսօր հոյակապ գործարանատէր մըն է տեղւոյս մէջ. յաջողած է գրաւել նիւթական ամուր դիրք մըն ալ, իր գործին ճիւղաւորումներով ապրուստի միջոց հայթայթել բազմաթիւ ընտանեաց և նոր զարկ տալ Տիգրանակերտի մեքենագործական հրապարակին։ Մինչ իրեն հետ ատենին Ամերիկա գաղթող և իրմէ շա՛տ ուշելի դրամով, բայց միայն դրամով վերադարձող ընկերներէ շատեր, քանի մը տարիէն այս և այն ապարդէին անյաջողութեան մէջ փճացնելով հարստութիւնին, ապա ստիպուեցան իբր պարզ գործաւոր ծառայել Ադդարեանի գործարանին մէջ, և վերջ ի վերջոյ ճամբայ ելլել դարձեալ դէպի Ամերիկա։

Մեր չեչտած այս հակապատկերը կը պարզուի ամէն միջավայրի մէջ. ջերմապէս փափաքելի է որ մեր Ամերիկահայ և արտասահմանի բոլոր գաղթականները միշտ յիշեն զայն և ըստ այնմ գործեն։

Ուրախալի էր որ Պօսթընի Հայրենիքին մէջ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Իթթիհատական դաշտագրոր

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՄԷՋ ԿԸ ՄՏՆԷ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԱՐԳԱՊԱՀ ԵՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵԱՅ

ՀԻԼՄԻ ՓԱՇԱ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱՊԱԼՈՒՄԸ

ՎԵՐՋ ԱՀՄԷՏ ՐԻԶԱՅԻ ԵՒ ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՀԱՀԻՏԻ ԲՌՆԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՇԷՐԻԱԹԻՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Իթթիհատը վերջացաւ։ Ա՛լ թող պատմութիւնը, Մեծ Անկողմնակալը, վճռէ թէ այս մարմինը ի՞նչ դեր կատարեց այս երկրին ճակատագրին մէջ։ Լրագրութիւնը, երբեմն, եղելութիւնները կ'արձանագրէ ու կ'անցնի։ Դուցէ ո և է դատում, բխած կիրքերու այս հրահրումի բոպէին, զուրկ ըլլայ ճշմարտութեան դրոշմէ։ Իրաւ է որ այս մարմինը, իր սկզբնաւորութեանը մէջ հոյակապ, բարձր ու գերակիւռ, հեռահետ դարձաւ եղաւ քանի մը անհատականութեանց փառամոլ ձգտումներուն գործիքը։ Անմէջ Ռիզա, Հիւսէյին Ճահիտ և մէկ քանի ուրիշ parvenuներ ուզեցին թաղաւորել սահմանադրական Թուրքիոյ վրայ։ Կռնակնին տուած օսմ. քաջարի բանակին Իթթիհատական տրամադրութեանը, սկսան քալել արժանիքներու և սրբութիւններու վրայ, զորս եղծեցին ուզածնուն պէս։ Այնքան զօրացան և յանդուգն եղան այս մէկ քանի անշնչան մարդիկները որ նոյն իսկ դահլիճներ տապալեցին և երկրին քաղաքականութեան ուղղութիւնը փոխեցին։ Մէկ կողմէն այսպէս բանակին բարեհամբաւութեանը կրթնած, միւս կողմէ Խորհրդարանին մէջ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը իրենց ափին մէջ առած, Իթթիհատական բռնակալ չէֆերը սանձարձակ ու լրբաբար սկսան արհամարհել ընդդիմադիր ո և է կազմակերպութիւն։ Ասոնք մանրադիտական Դրոյէֆիէներ ըլլալու ձեւեր կ'առնէին, առանց ատոր համար պէտք եղած տաղանդը և հզօր նկարագիրը ունենալու։ Այս երկրին սահմանադրութիւնը տալապատառ հանդիսացող այդ կազմակերպութիւնը այսպէս ինք առաջինը կ'ըլլար զանիկա ոտնատակ ընող և ամոր չէնքին վրայ նոր բռնակալութեան մը այտարակը կանգնել ուզող։ Մեծ հանճարներու ձեռքին մէջ իսկ, այս պայմաններով կանգնուած աշտարակ մը, կործանած ինկած է վերջիվերջոյ. իսկ այս միջակութիւններու պարապանութեանը տակ, աւելի քան խարխուլ են այդ աշտարակները։

Եւ ահա երէկ բանակը արմուկի հարուածով մը տապալեց այդ թուղթէ աշտարակը։

Շէրէֆ փողոցի բռնապետութեան օճախը մարեցաւ երէկ։ Իթթիհատը իր դերը լմնցուցեալ գուցէ բոլորովին անհետացաւ այս տարօրինակ երկրին քաղաքական կեանքէն։

Ու Ահրարը, երէկուան տկարը, Իթթիհատի անիւններուն վրայ հիմնեց իր շէնքը։ Որո՞ւ մտքէն կրնար անցնիլ թէ այն բանակը որ դեռ երկու ամիս առաջ իր սուինները կը ցուցուներ Իթթիհատին թշնամիներուն, երէկ, յանկարծակի, այդ սուինները անո՛ր դէմ կը դարձնէր՝ ի նպաստ այդ թշնամիներուն։ Ճակատագիրները ո՞րքան փոփոխական են, մանաւանդ Թուրքիոյ մէջ։

Ո. օմ. բանակը կը վճռէ, առ այժմ, մեր երկրին քաղաքական ուղղութիւնը։ Պարզ զինուորը, երէկ, իր սպային հրամատարութենէն ձերբազատուած, հետեւելով իր բնազդին ու իր հայրենասիրութեանը, դանդիճ տապալեց, խոնարհեցուց աշխարհի ամենէն հզօր կուսակցութիւններէն մէկուն մեծաղդեղ ջանը, ուրիշ կուսակցութեան մը հիմերը զօրացուց, և այս ամէնը՝ առանց ժողովրդեան քիթը արիւնելու, առանց ահաբեկութեան և իրարանցումի մատնելու մայրաքաղաքի բնակչութեան արդէն իսկ այնքան խախուտ հոգեբանութիւնը։ Բանակ մը այսքան միայն կրնայ կարգադրել և գիտակից ըլլալ։ Կեցցէ՛ ուրեմն բանակը։

Ե. Ս.

ՄԻՋԱԴԷՊԻՆ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ առաւօտնէ սկսեալ ամբողջ կ. Պոլիս մեծ իրարանցումի մէջ էր։ Զանազան զրոյցներ ընդհանուր յուզում կը պատճառէին, վասն զի առաջին վայրկեանին կարելի չէր սոյգ բան մը իմանալ. այդ պատճառով խուճապ կը տիրէր։ Սակայն քիչ վերջը իրողութիւնը իմացուեցաւ։ Եղածը զինուորական շարժում մըն էր, որ առջի գիշերը կէս գիշերին մօտ սկսած էր։ Զինուորները զօրանոցներէն ելլելով Խորհրդարանին չէնքին առջեւ և Սուլթան Ամմէտի հրապարակին վրայ կը հաւաքուէին։ Սպիտակ, կարմիր ու կանաչ դրօշներու շուրջը կը հաւաքուէին։ Պէշիքթաշի ու Թաշ Դիզլայի զօրանոցներուն զինուորներն ալ, առանց սպայի, վաշտեր կազմած Պոլսոյ կողմը անցնելով Սուլթան Ամմէտի հրապարակին վրայ կը հաւաքուէին։ Զինուոր մը ծովային պաշտօնարանը երթալով նաւային զինուորներն ալ Պոլիս առաջնորդեց։ Բերայի թնդանօթաձիգներն ալ, դարձեալ առանց սպայի, Պոլիս գացին։ Քիչ վերջը ատոնց մօտ գացին նաեւ Եըլտըզի 5րդ, 7րդ ու 6րդ զօրագունդերը։ Առաւօտեան ժամ 11ին բոլոր զինուորները միահաղոյն հրացան պարպեցին օդին մէջ և «Կեցցէ՛ զինուորը» գոչեցին մէկ քանի կողմէ։ Մինչդէպը իմացող ժողովուրդը հետզհետէ սկսաւ Այասոֆիայի և Սուլթան Ամմէտի հրապարակները լեցուիլ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՐԱՆԸ

Առաւօտեան ժամ 2½ին պատերազմական պաշտօնարանէն Տավուշ Փաշայի զօրանոցը հեռագիր մը ուղղուելով հրամայուեցաւ որ հեծելազունդերը իսկոյն զրկուին։ Այդ զինուորները ժամ 4ին պատերազմական պաշտօնարանը ժամանեցին։ Հեծելազօրքերէն քսանը, սպայի մը հրամանատարութեամբ, զրկուեցան կէտին Փաշա գտնուող զինուորներուն վրայ, որոնցմէ երեքը վիրաւորուեցան։ Հեծելազօրքերը երբ ժողովուրդը կը ցրուէին, շատերը գեռնը խնայելով վիրաւորուեցան։ Պատերազմական պաշտօնարանին մէջ հաւաքուած էին կայս. անձնապահ զօրաքանակին հրամանատարը և սպաներ, որոնք խորհրդակցութիւն կատարելով, նոյն պաշտօնարանին առջեւ լեռան թնդանօթներ ու խոշորնկէցներ դնել տուին։ Պատերազմական նախարարութիւնը, յետոյ, թնդանօթներ զրկեց Գարաքէօյի կամուրջին վրայ, Պոլսոյ կողմը անցնելիք զինուորները զարնելու համար։

ԱՅԱՍՈՖԻԱ ԵՒ ՏԻՎԱՆ ԵՍԼԸ

Զինուորական հաւաքման կեդրոնը կը կազմէին Այասոֆիայի մզկիթին ու Խորհրդարանին շրջակաները։ Այասոֆիայի ու Սուլթան Ամմէտի թաղապետական պարէզին մէջեւ գտնուած ընդարձակ հրապարակը ամբողջովին գրաւած էին։ Այդ գիծին մէջ զինուորներէն զատ ոչ ոք կրնար մտնել։ Նոր հասնող զինուորները կ'ընդունուէին զինուորական բարեւով և «Կեցցէ՛»ներով։ Զինուորները եղբայրաբար կը վարուէին իրարու հետ. իրարու յորդոր կը կարդային. նաեւ ջուր կը բաշխէին։ Ժամ 6ին մօտ հեռուէն փողի մը ձայնը լսուեցաւ։ Իսլամ կրօնաւորներ հանդիսական թափորով և աղօթելով կուգային Սուլթան Մահմուտի դամբարանին կողմէն։ Այդ խումբը երբ Այասոֆիայի մզկիթին կը մօտենար, զինուորները հրաւէր կը կարդային կրօնական ուսանողներուն։ Կրօնաւորներուն թափորը զինուորներու կողմէ կը պաշտպանուէր։ Թափորը երբ Սուլթան Մահմուտի դամբարանին առջեւ ժամանեց, Այասոֆիայի կողմը գտնուող զինուորները «պատրաստ եղէք»ի փողը զարկին։ Բոլոր զինուորները մէկ կողմէ կը պատրաստուէին կրօնաւորները դիմաւորելու. միւս կողմէ թափորը կը յառաջանար աղօթելով։ Յետոյ ամբողջ 6ին այս էր վիճակը Այասոֆիայի կողմերը։ Ժամ 8ին նաւային զինուորները նուագածուներու առաջնորդութեամբ Այասոֆիայի առջեւ ժամանելով միմեանցուն միացան։ Որոշեալ զինուորներէն մէկը սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Երբ Մահմատը կը գտնուինք, մեր հայրերը սպանողները մեր աչքին առջեւ կը պտտէին. ասոնց կը հարցէինք։ Բռնապետական շրջանին ազդեցութիւնը թոյլ չէր տար որ բան մը ընենք։ Բայց մեր սպաները կ'ըսէին մեզ թէ բռնապետութիւնը պիտի վերնայ, Շերիաթը պիտի գործադրուի և Բէյլամը Գատիմ տրամադրութիւնը պիտի գործադրուի։ Մենք ալ այդ խօսքերուն անսացան, հոգնիս վանգի դրած և սահմանադրական այս թուականը մէջտեղ բերած էինք։ Իսկ հիմա ո՛չ Շերիաթը կը գործադրուի և ոչ ալ ուրիշ բան մը կ'ըլլայ. մարդ սպանելն կուգան. մարդասպանը կը պահեն. ո՛ւր է Շերիաթը։ Ի՞նչու մարդասպանը երեւան չեն հաներ ու մահու պատժին չեն ենթարկեր։ Բէյլամը Գատիմը մինչ ակն ընդարձակ և տասնմի ընդատամանն չի՛ հրամայեր։ Ահա մենք այսօր Շերիաթը, արդարութիւնը կ'ուզենք։ Եթէ Շերիաթը իր տեղը բերելու համար ամիս մը հոս մնալ հարկ ըլլայ, պիտի մնանք։ Մեր գրպաններուն մէջ գտնուած դրամը բաւական է մեզ ապրեցնելու։ Հոգինիս կը զոհենք Շերիաթի ու աղատութեան համար։»

ԲԱՂԱՔԻՆ ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զինուորները երբ Այասոֆիայի հրապարակին վրայ հաւաքուած էին, դանդաղ սպահանջմամբ քաղաքին ամէն կողմերը պտտելով, ծանուցին վաճառականներուն ու խանութպաններուն՝ բանել իրենց խանութները, վասն զի իրենց լմնալ մնաց մը չպիտի պատահի, սակայն հակառակ այս ապահովութեանց, բոլոր խանութները գոց մնացին, բաց ի Բհրայէն, ուր երէկ բոլոր վաճառատունները բաց էին և իրենց սովորական առեւտուրով կը զբաղէին։

Բ. ԴՐՈՆ ՄԷՋ

Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշա, դէպքին հետեւանքով, երէկ առտու կանուխ Բ. Դուռը գնաց և բոլոր նախարարները հաւաքելով խորհրդակցութիւն կատարեց։ Պահ մը հրաւիրուեցաւ նաեւ ներքին գործոց խորհրդական Ատիլ պէյ, որուն կարծիքը հարցուեցաւ։ Ատիլ պէյ յայտարարեց թէ կարելի չէ դիմադրել հանրային կարծիքի հոսանքին, որով նախարարութիւնը իսկոյն հրաժարելու է։ Եպարքոսը, պահ մը խորհրդակցելէ ետքը, պալատ գնաց և իր հրաժարականը մատոյց Սուլթանին։ Եպարքոսը, պալատ երթալէն ետքը, հեռագիր մը ուղղելով Բ. Դուռը դատական ու ծովային նախարարները պալատ հրաւիրեց։ Ատոնք կէս ժամ առաջ Բ. Դուռէն ճամբայ ելած էին պալատ երթալու համար։ Նոյն մի ջոցին Բ. Դուռը կը գտնուէին Երեսփ. ժողովին առենապետ Ահմէտ Բրիզա պէյ, արտաքին գործոց նախարար Բրիֆադ փաշա, ելմտական նախարար Բրիֆադ պէյ, ատատանութեան և հանքերու նախարար Մավրոկորտատօ էֆ., ներքին գործոց խորհրդական Ատիլ պէյ և արտաքին թղթակցութեանց քարտուղար Լութֆի պէյ, որոնք իրաց վիճակին հանդէպ ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ խորհրդակցութիւն կատարեցին։ Ցարմար դատուեցաւ որ ամէնէն առաջ Ահմէտ Բրիզա պէյ հրաժարի Երեսփ. ժողովի առենապետութեան պաշտօնէն։ Աւտիկ Ահմէտ Բրիզա պէյի հրաժարագիրը.

«Կեանքս մինչեւ հիմա հայրենիքին փրկութեանը յատկացուցի։ Բանի որ ինձ դէմ գաղափար մը երեւան եկած է, հայրենասիրութեան պարտք կը համարիմ Երեսփ. ժողովին առենապետութենէն հրաժարելով հայրենիքիս ծառայել։»

Ժամ 9½ին Եըլտըզի պալատէն հեռագիր մը ուղղուեցաւ Բ. Դուռը, ծանուցնելով որ Սուլթանը ընդունած է նախարարութեան հրաժարականը, ուստի Բ. Դուռը գտնուող բոլոր նախարարները պէտք է պալատ երթան, պատճառաբանեալ հրաժարագիրը ստորագրելու համար։ Բոլոր նախարարները, իսկոյն, պալատ գացին։ Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Նորատունկեան էֆ. նոյն միջոցին իր պաշտօնարանը կը գրաւուէր, բայց եպարքոսական թիկնապահի մը միջոցաւ լուր ղրկուելով իսկոյն պալատ գնաց։

—Շէյխ-իւլ-Իսլամը, երէկ, երեք անգամ Խորհրդարանին առջեւ երթալով զինուորներուն հետ խօսեցաւ։ Զինուորները պատասխանեցին թէ կ'ուզեն Բհամիլ փաշայի նախագահութեամբ նախարարութիւն մը կազմել՝ Շերիի ու օրէնքի տրամադրութիւնները պահպանելու համար. նաեւ Նազըմ փաշան ալ պատերազմական նախարար ըլլայ։

ԿԱՅՍ. ԻՐԱՏԷՆ

Երէկ ժամ 10ին պալատան առաջին քարտուղար Ճէվատ պէյ Խորհրդարան գնաց և հոն դտնուող երեսփոխաններուն ներկայութեանը կայս. հետեւեալ իրատէն կարդաց.

«Հիւսէյին Հիլմի փաշային հրաժարականը կայսեր կողմէ ընդունուեցաւ և նոր դահլիճին կազմութեան ձեռնարկուեցաւ։ Երկրին ու հայրենիքին երջանկութիւնն ու արդարութիւնը ապահովելու համար անհրաժեշտ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնուին։ Այսօր հաւաքուած զինուորները ու անոնց գործակցող զինուորները իրենց այս արարքին համար բնաւ պատասխանատու չպիտի ըլլան և յանցաւոր չպիտի նկատուին, որոնց համար կայս. բարձր ներում շնորհուած է։ Մեր Կայսրութիւնը փառք Աստուծոյ իսլամական պետութիւն մըն է որ մինչեւ ցկատարած աշխարհի հաստատ պիտի մնայ և Շերիաթի տրամադրութիւնները ասկէ վերջ ալ ամէն կողմը պիտի գործադրուին ալ աւելի զգուշութեամբ և ուշադրութեամբ, որուն համար խստիւ հրաման տրուած է։ Հետեւաբար զինուորները հանգիստ սրտով իրենց զօրանոցները և քաղաքացիներն ալ իրենց բանին գործին ուստեր վերադառնան։ Վեհ. կայսրը իր երջանկաբեր բարեւները կը շնորհէ ամէնուն։ Վեհ. Կայսրը մասնաւոր պաշտօն յանձնած է Շէյխ-իւլ-Իսլամ էֆ.ին որ իր կայս. թանկագին բարեւները իր կայսերական զինուորներուն հաղորդէ։ Ն. Կայսերական Վեհափառութիւնը իրաւէ որած է որ Օսմանեան Խորհրդարանին մէջ կարդացուելէ ետք մասնաւորաբար տարածուի և հրատարակուի ամէն կողմ։

Վեհ. Կայս. Ա. քարտուղար

ԱԼԻ ՃԻՎԱՏ

21 Ռէպիւլ Էվվէլ 327

Զինուորները կայս. Իրատէն պարունակող այս գրութեան տակ ստորագրելուն Շէյխ-իւլ-Իսլամին, Տէրս Վէքիլի Խալիս էֆ.ի, պալատան քարտուղար Ճէվատ պէյի և բոլոր երեսփոխաններուն։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Սկիւպի երեսփոխան Սայիտ պէյ, երէկ, հետեւեալ յայտարարութեամբ նիստի հրաւիրեց երեսփոխանները.

«Անհրաժեշտ է որ Երեսփ. Ժողովը մեծամասնութիւն ունենայ, մեր նուիրական զինուոր եղբայրներուն պահանջումները քննելու և այդ մասին որոշում մը տալու համար։ Մեր զինուորները կատարելապէս պիտի համակերպին Երեսփ. Ժողովին որոշումներուն։ Ուստի թեմանձագին կը խնդրուի որ ազգին գործը կարգադրելու եկած երեսփոխանները իսկոյն ժողովատեղին գան։»

Այս հրաւէրին վրայ, վաթսունչինգ երեսփոխաններ ներկայացան, որոնք մինչեւ գիշերուան ժամ 2 մնացին։ Շէյխ-իւլ-Իսլամին և պալատան առաջին քարտուղար Ճէվատ պէյի հետ։

—Տէրս Վէքիլի Խալիս էֆ. առաւօտեան մինչեւ գիշեր զինուորներուն մէջ գտնուելով յայտարարեց թէ մասնաւորաբար պիտի աշխատի որ իրենց պահանջումները ընդունուին։

—Երեսփ. ժողովը, Շէյխ-իւլ-Իսլամը և պալատան առաջին քարտուղար Ճէվատ պէյ մինչեւ հեռագրով թղթակցեցան պալատան հետ։

—Շէյխ-իւլ-Իսլամը, Ճէվատ պէյ ու երեսփոխանները, Խորհրդարանին բակը ելան, ուր Ճէվատ պէյ զինուորներուն հաղորդեց կայս. Իրատէն։ Նաեւ դնահատելով անոնց բարեկրթութիւնը և արժանիքը, հրաւիրեց որ իրենց տեղերը դառնան։

—Երեսփոխանները երբ Խորհրդարանին առջեւ կը ժամանէին, հոն հաւաքուած զինուորները մեծ յարգանքով կ'ընդունէին զանոնք, նոյն իսկ իրենց թեւերուն վրայ տանելով։

ԻՐԱՒԱՆՑՈՒՄԸ ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

Երէկ գիշեր ժամը 4ին, Խասգիւղի մէջ հայ ընտանիքներ, հրացանաձգութեան որոտումէն ահաբեկ, ճիշդ ինչպէս որ ըրած էին 1896ի կոտորածին ատեն, Ս. Ստեփանոս եկեղեցին ապաստանեցան և գիւղը գրեթէ պարպուեցաւ։ Բայց երբ լուր եկաւ թէ այդ հրացանաձգութիւնը բանակին յաղթութեան նշանն էր, ամէնօք ետ դարձուելով իր տունը վերադարձաւ։ Հայոց եկեղեցին ապաստանողներուն մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ յոյն ընտանիքներ։

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄՆԵՐԸ

Զինուորները կը պահանջեն. 1. Շերիի օրէնքները իբր հիմ բռնելով, նոր օրէնքները պատրաստել։ 2. Վար առնել Մեծ-Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշան և պատերազմական ու ծովային նախարարները։ 3. Վար առնել Ահմէտ Բրիզա պէյը և անոր տեղը դնել Պէրքթի երեսփոխան Իսմայիլ Բէֆմլ պէյը։ 4. Մայրաքաղաքէս հեռացնել Թանիին խմբագրապետ Հիւսէյին Ճահիտ պէյը և Սկեսանկի երեսփոխանները՝ Բահմի և Ճավիտ պէյերը։ 5. Երեսփ. Ժողովի դեր-ատենապետ կարգել Պոլսոյ երեսփոխան և աղատական կուսակցութեան ամէնէն ազդեցիկ անդամներէն Գրիգոր էֆ. Զոհրապը։ 6. Փոխել որսորդ-զինուորներու վաշտերուն սպաները։

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Իրիկուան 12ին մօտ, կայս. Իրատէ մը հրատարակուեցաւ, որով Մեծ-Եպարքոսի պաշտօնին կոչուած է Նախորդ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշա, որ վերջերս Լոնտոնի դեսպան անուանուած էր։ Ներակուսական Էտհէմ փաշա, հրամանատար թուրքեւեղէն պատերազմին, պատերազմական նախարար կարգուած է։ Շէյխ-իւլ-Իսլամ Զիհաթին էֆ. իր պաշտօնին մէջ վերահաստատուած է։ Միւս նախարարները այսօր պիտի անուանուին։

ԵՐԵՒՊ. ԺՈՂՈՎԻ ՆՈՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏԸ

Երեսփ. Ժողովի երէկուան նիստին վերատսուրէինգ երեսփոխան միայն ներկայ կը գտնուէին. հայ և յոյն երեսփոխաններէ ոմանք բացակայ էին։ Ժողովը Պէրաթի երեսփոխան Իսմայիլ Բէյմայ պէյը Ատանա նպատ ընտրեց Ահմէտ Ռիզա պէյի տեղ, որ հրաժարական տուած է։

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՈՒ ՎԻՐԱՒՈՐ

Դատական նախարար Նազըմ փաշա Խորդրդարանի չէնքին առջև սպանուած է։ Ռատերազմական նախարար Ռիզա փաշան կարծուած էր սխալմամբ։ Նազըմ փաշայի սպանութիւնը մեծ յուզում պատճառած է։ Մարմինը Խորդրդարանի մէկ սրահին մէջ դրուած է։ Յուղարկաւորութիւնը մեծ շքով պիտի կատարուի, զինուորներու յայտարարութեանց համաձայն։ Լաքաթոյ երեսփոխան Մէհմէտ Արսլան պէյ սպանուած է։ Ոմանց կարծիքով՝ այդ երեսփոխանը համարձակած էր զէնք պարկել զինուորներուն վրայ, և այդ պատճառաւ կատարուած է իր սպանութիւնը։ Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ Հիւսէին Ճահիտ պէյի նմանութեան դոհ գացած է։ Այս վերջին ենթադրութիւնը աւելի ճշմարտանման կը թուի։ Շերիֆ Սատրք փաշա սպանուած է զինուորական հանգուցեալ վարչութեան չէնքին մօտ։ Կ'ըսուի թէ սեղանալ մը, հաբերապետ մը, քարտուղար մը և հաղարապետ մը նմանապէս սպանուած են։ Ենթասպայ մը, որուն անունը յայտնի չէ, կուռք մը նստած, երէկ առտու կամուրջին վրայ կ'ուզէր ճառ մը խօսիլ ժողովրդեան և զինուորներուն։ Հաւէտ բերանը բացած, երբու զինուոր մօտենալով ըսին. «Ապա, ճշմարտութիւնը չէ որ ըսիք։ Մեր նպատակն է Շերին գործադրել, իբր սկզբունք ընդունելով Սահմանադրութիւնը։» Ենթասպան իր բէվոլվէրը քաշեց և կրակ բրաւ զինուորներուն վրայ, որոնցմէ մէկը վիրաւորուեցաւ։ Զինուորները հրացանագութեամբ պատասխանեցին և ենթասպան կուրծքէն զարնուած, գետին փռուեցաւ անկենդան։ Սպայկոյտի անդամ Սրաթարի էֆ. ալ սպանուած է Սուլթան Պայազիտի մէջ։ Ծովային նախարար Բիրալ պէյ վիրաւորուած է Այա-Սոֆիայի մէջ։ Այս առտու, Թօքհանէի պահականոցին առջև պարզ զինուոր մը զարկաւ սպաննեց հաղարապետ մը, Բամիդէի անդամ ըլլալուն համար։

ՆԵՐԿՈՒ ՔԱՆԻՍՏԱԿԱՆՆԵՐ

Թանինի խմբագրապետ և օսմ. երեսփոխան Հիւսէյին Ճահիտ պէյ և Օսմ. Բօմիդէին ամէնէն ազդեցիկ անդամներէն Սելանիկի երեսփոխան Ճավիտ պէյ, գերմանական դեսպանատունը խոյս տուած են։

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Մայրաքաղաքիս դեսպանական մարմինը շատ վերապահ դիրք մը կը բռնէ։ Դեսպանները երէկ հեռագիրներ ուղղեցին իրենց կառավարութեանց անթեղ հեռագրաթելով։ Դեսպանատունները պահանջներու ծոլային զինուորներուն կողմէ պաշտպանուած են։ Դեսպանանց թարգմանները իրիկուան գլխ Պոլսոյ կողմը անցնելով դէպքին վայրերը պտտեցան։ Ամերիկայի դեսպանը Այա-Սոֆիայի հրապարակը երթալով զինուորներուն հարցուց դէպքին պատճառը. տրուած պատասխաններէն համոզուած գոյացուց թէ զինուորներուն պահանջումները արդարացի էին և թէ անոնք ընաւ նպատակ չունէին հանրային անդորրութիւնը խանգարելու։ Դեսպանը գնահատելով զինուորներուն ընթացքը, մեկնեցաւ դէպքին վայրէն։ Երկուքական ուսանողներ և ժողովուրդն ալ հաց բաշխեցին զինուորներուն։

—Սեռպէնդի, այսօրուան իր թիւին մէջ, հրաւէր կը կարդայ ժողովրդեան, որպէս զի չյուզուին և իրենց գործերովը զբաղին։ Կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը այլևս կազմուած ու գործի ձեռնարկուած է։

—Օսմ. Մ. և Ց. Բոմիդէին պատկանող երեսփոխանները, երէկ, գումարուեցան Բերայի մէջ։

—Նոյն Բոմիդէին լրագիրները այսօր չհրատարակուեցան։

—Կ'ըսուի թէ զինուորները պահանջներ են նաև որ Զորբայ էֆ. Երեսփ. Ժողովին դեր-ատենապետ ընտրուի։

ՕՍՄ. ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԵՐՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ա. Զ Դ

Վարչական Խորհուրդս Ներկայացուցչական Խորհրդոյ նախագահութեան կողմէ եղած գրոյն վրայ կը ծանուցանէ Ներկայացուցչական Խորհրդոյ բոլոր անդամներուն որ հաճին՝ ամէն անձնական զգաստ զոհելով, ամէնակարեւոր խորհրդակցութեան մը համար՝ մասնակցիլ յառաջիկայ Ապրիլ 5, Նոր կիրակի նիստին, ժամը 5ին։

Ի դիմաց Վարչ. Խորհրդոյ

Բարտուղար — Նախագահ

Ե. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ — Մ. ԲԵՍԵԼ

«ԱՅՐԱՆ ԲՆԱՐ ՄԸ ԲԻՆԿԵԱՆԻ ՄՈԽԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ»

Ստացանք մեր լանատեղծ աշխատակից Տիար ԼԵՒՈՆ ԷՍՍԱՀԱՆԵԱՆի վերոյիշեալ խորագիրին տակ դիւցազներգութիւն մը, որ ամբողջութեամբը հատոր մը կը լրացնո։ Գրքին կողքին վրայ կ'երևայ արիւնաներկ յուզիչ պատկեր մը, գծուած՝ ամերիկեան ծանօթ նկարիչ Պ. Մամուլեանի կողմէ։ Գրքը Եհեան գրատան ծախքով հրատարակուած այս մաքուր տպագրութեամբ գրքին հասոյթը պիտի յատկացուի Բինկեանի, Ակնայ և Տիվրիկի հայ կարօտեալներուն։

Դիմել՝ Գրքերեան գրատունը։ Զագմագ ծրար գին՝ 100 փարա։

ԲՈՒՌՆ ՀՐԱՅԱՆԱԶԳՈՒԹԻՒՆ

Զինուորներու վերազարթէն յետոյ, ժամը 4½ի միջոցին սատրի հրացանագութիւն մը սկսաւ մայրաքաղաքիս զանազան կողմերը, մեծ խուճապ և յուզում պատճառելով ժողովրդեան, որ երէկ գիշեր անքուն անցուց, անարեկումի և սարսափի ժամանակ, թէև յետոյ մուսուտիկներ ծանուցին թէ զէնքերը ուրախութեան համար կը պարպուէին։ Այդ հրացանագութիւնը ժամուկէս տեւեց սաստիկ և մինչև առտու շարունակեց։ Մայրաքաղաքը պատերազմի դաշտի վերածուած էր կարծես։ Հրացանագութիւնը այս առտու ալ կը շարունակէ տակաւին, և խանութները ու վաճառատունները մեծ մասամբ գոց են։ Ժողովրդեան մէջ անվստահութիւն կը տիրէ։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր Եպարքոս Թէվֆիք փաշա, այսօր, հանդիսական թափորով Բ. Դուռը կ'երթայ, ուր Խաթիբ Հիւմայունը կը կարդացուի։

—Զինուորները, երէկ, գացին Օսմ. Մ. ու Ց. Բոմիդէին օրական Նուէրայի Իւմնէի խմբագրատունը, ուր բոլորովին կոտրտեցին պեսական բոլորն պաշտօնարաններուն հետ հաղորդակցելու համար հատատուած հեռաձայնի թելերը։

— Կայս. անձնական զօրապանակին հրամանատար Մահմուտ Մուխթար փաշա պաշտօնանկ ըլլալով, անոր պաշտօնը փոխանորդաբար յանձնուեցաւ Կ. Պոլսոյ կեդրոնին հրամանատար Եավէր փաշայի։

—Երէկ Այսոֆիայի հրապարակը փութացած էին նաև Եւրոպացիներ։ Զինուոր մը զանոնք տեսնելով ոստիկանի մը սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Ասոնք օտարականներ են։ Հաւանական է որ ժողովուրդը առանց գիտնալու բան մը ընէ. ուստի մեծապէս պէտք է հսկել անոնց պահպանութեանը վրայ։»

Թալմզին թղթակիցը, որ հոն էր, մեծապէս գովեց օսմ. զինուորներուն առաքինութիւնը և այս տեսակ դէպքի մը պատուն ցոյց տուած հանդարտութիւնը, չափաւորութիւնը ու մարդասիրութիւնը։

— Ոստիկանութեան պաշտօնեայ մը սա յայտարարութիւնը ըրաւ Բադրիս լրագրին խմբագիրներէն մէկին.

«Երէկ գիշեր ժամ 6ին բոլոր զինուորները իրենց սպաները կապեցին և բոլոր զօրանոցներուն մէջ պահակներ մեղելով Եըլտըզ գացին, ուր «Կեցցէ՛ Շերիաթը Ամէնպէ. Բաւիշանըմ չօք եաշա» գոչեցին։ Սուլթանը հարցնել տուաւ թէ ի՞նչ կ'ուզէին։ Զինուորները պատասխանեցին թէ Երեսփ. Ժողովը կատարելապէս գործադրէ Շերիաթը, Բեամրի կամ Սպրեմ փաշաներէն մէկը Եպարքոս ըլլայ և Նազըմ փաշա ալ պատերազմական նախարար։ Սուլթանը ըսեր է տուաւ թէ այդ պահանջումները մինչև երիկուն պիտի ընդունուին, որով զինուորները նորէն «Բաւիշանըմ չօք եաշա» գոչելով Պոլիս անցան և Խորհրդարանին առջև գացին։

—Հայ կիներէ շատերը, երէկ, տեսնելով զինուորներուն կանոնաւոր ընթացքը և ժողովրդեան հետ անոնց ունեցած լաւ վարմունքը, իսկոյն կերակուրներ բաշխեցին զինուորներուն։

—Իսլամ կիներ ալ, երէկ, սիմիտ, բիսկիտ, օչարակ և այլն բաշխեցին Ատատֆիայի շուրջը հաւաքուած զինուորներուն։ Կրօնական ուսանողներ և ժողովուրդն ալ հաց բաշխեցին զինուորներուն։

—Սեռպէնդի, այսօրուան իր թիւին մէջ, հրաւէր կը կարդայ ժողովրդեան, որպէս զի չյուզուին և իրենց գործերովը զբաղին։ Կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը այլևս կազմուած ու գործի ձեռնարկուած է։

—Օսմ. Մ. և Ց. Բոմիդէին պատկանող երեսփոխանները, երէկ, գումարուեցան Բերայի մէջ։

—Նոյն Բոմիդէին լրագիրները այսօր չհրատարակուեցան։

—Կ'ըսուի թէ զինուորները պահանջներ են նաև որ Զորբայ էֆ. Երեսփ. Ժողովին դեր-ատենապետ ընտրուի։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՇԵՐԶԱԾ

55րդ Նիստ 28 Մարս 1909

Երեսփ. Ժողովին շաբաթ օրուան ընդհանուր նիստը սկսաւ ժամ 6ին՝ Ահմէտ Ռիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը վերանայելէ ետքը ձեռք առնուեցաւ կառավարութեան կողմէ առաջարկուած առժամեայ եզմտացոյցին վիճաբանութիւնը։ Նախ բեմ եկաւ եզմտացոյցի յանձնաժողովին անդամներէն Ճավիտ պէյ և կարդաց այդ եզմտացոյցին նկատմամբ նոյն յանձնաժողովին տեղեկագիրը։ Ճավիտ պէյ սապէս պարզեց յանձնաժողովին կողմէ բոլոր ամաթոչակներէն եղած զեղչերը.— կայս. թոշակը 3,679,400 ղրուշէն՝ զեղչուած է 2,500,000 ղրշ.ի։ Պալատան յատկացուած 73,550 ղրուշը չնչուած է. իսկ կայս. չէնքերու համար սահմանուած 400,000 ղրուշը նոյնութեամբ ընդունուած է, սակայն երբ պէտք ըլլայ ուղղակի եզմտական գանձէն կողմէ պիտի հատուցուի։ Եզմտական նախարարութեան պաշտօնարանէն ամսական 58,100 ղրուշ զեղչուած է, Հաշուակալութեանց Ատեանէն՝ 1200, զինուորական սպառազինման վարչութենէն՝ 2,500, Տէֆթէրխանէէն՝ 16,465, կրթական նախարարութենէն՝ 22,500, դատական ու կրօնական գործոց՝ 28,800, անտառներու՝ 18,400, արտաքին գործոց՝ 70,466, Շէյխ-իլ-Իսլամի Դուռնէն՝ 19,750, պատերազմական՝ 50,000, կազարան ու թնդանօթարան՝ 8,500, եպարքոսական պաշտօնարան՝ 17,555, Պեսական Խորհուրդ՝ 79,300, ներքին գործոց՝ 67,965, նահանգներու կոչակալութենէն՝ 126,000, օգնականներէն՝ 24,300՝ նահանգներէ անջատ եղող գաւառներէն՝ 7000, գաւառներէն՝ 90,000, օգնականներէն՝ 11,050, հեռագրական ու թղթատարական վերատեսչութենէն՝ 18,855 և մաքսային վերատեսչութենէն՝ 50,200։ Ճավիտ պէյ յետոյ յայտարարեց թէ յանձնաժողովը որոշած է որ եզմտական նախարարութիւնը արտօնուի կատարուած փոփոխութիւններով գոյացած 422,860,000 ղրուշը իր տրամադրութեան տակ ունենալ մարտի ու ապրիլի ամաթոչակներուն և ապրիլի ու մայիսի ծախքերուն համար։ Այդ գումարը ներկայ տարուան ընդհանուր եզմտացոյցին մէջ նշանակուելիք վարկերէն պիտի զեղչուի։ Նաև մայիս ամսուան մէջ ալ գանձել որոշուած տուրքերը՝ տիրող օրէնքներու և կանոններու համաձայն։ Երկու պաշտօնարաններէ ամաթոչակ ստացողները մարտ և ապրիլ ամիսներուն ամէնէն բարձր ամաթոչակը միայն պիտի ստանան։ Պաշտօնի վրայ գտնուող ուսուցիչները բացառութիւն մը կը կազմին։ Մարտ և ապրիլ ամիսներուն մէջ պիտի չնչուի 500 ղրուշէն աւելի ընտացող կարօտեալներու ամաթոչակները։ Մարգարէին ցեղէն եղողները, Շերիֆները և օտարականները բացառութիւն կը կազմեն։ Եզմտական գանձէն տրուած անպաշտօն վիճակի ամաթոչակներու առաւելագոյն սակը 5000 ղրուշ պիտի ըլլայ. գործօն կեդրոնի նախարարութեան պաշտօն վարածները 6000 պիտի ստանան և եպարքոսութիւն ըրածներն ալ 10,000։ Պաշտօնէ դադրածներուն (քարտը խարիճիտէ) տրուած ամաթոչակներէն 3000 ղրուշէն աւելի եղած մասերը պիտի չընչուին ապրիլի և մայիսի մէջ։ Նոյնը պիտի ըլլայ նաև այդ երկու ամիսներուն նոյն վիճակին ենթարկուողներուն համար։ Պետական պաշտօնարաններուն մէջ եթէ գտնուին այնպիսիներ որոնք իրենց պետերէն աւելի թոշակ կը ստանան, ասոնք պիտի հաւասարուին այն երկու ամիսներուն մէջ ամէնէն նուազ ստացող իրենց պետերուն ամաթոչակին։ Նահանգներու տէֆթէրարները պիտի ստանան 5000, 4500 և 4000 ղրուշ ամաթոչակ։ Ատոնցմէ աւելին պիտի զեղչուի։ Եզմտական նախարարութիւնը արտօնուած է 25,000 ոսկի ծախսել Իբրեւ փոխարժէք մաքսատան չէնքերու համար գնուելիք չէնքերու և հողերու. նաև այդ գումարը քարաքներու ընկերութենէն փոխ առնելով՝ տասնչեթոթ ամսավճարներով հատուցանելու պայմանաւ։

Երկրորդ գումարում.—Պահ մը դադարէ ետքը ատեանը վերստին բացուեցաւ՝ Թալէաթ պէյի ատենապետութեամբ։ Ներկայ էին եզմտական և առեւտրական ու հանրօգուտ շինութիւնց նախարարները և Տէֆթէրխանէի վերատեսուչը։ Ճավիտ պէյ խօսք առնելով, նորէն սա յայտարարութիւնները ըրաւ. — Դահաժառանգ իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ի և կայսերազուն իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ի ամաթոչակները՝ 200,000 և 100,000 ղրուշ վերահաստատուեցան։ Կայսերազուն իշխաններուն և իշխանուհիներուն յատկացուած գումարները (մուայէնատ) ընչուեցան։ Կայսերազուն իշխան Միւսլիման, Խայրէտտին, Մէհմետ, Սէյֆիէտտին ու Սալահէտտին էֆ.ներու ամաթոչակները 10,000 ղրուշ սահմանուեցան։ Սալահէտտին էֆ.ի եօթը զաւակներուն յատկացուած 45,000 ղրուշը ընչուեցաւ։ Ճէմիլէ ու Զէքիէ իշխանուհիներուն ամաթոչակները 30,000 ղրուշի զեղչուեցան։ Բէչտա էֆ.ի և Սէնիհա իշխանուհիներուն երեք զաւակներուն ամաթոչակները զեղչուեցան։ Վախճանեալ Շէվքէթ էֆ.ի որդւոյն Մէհմէտ Ճէլալէտտին էֆ.ի ամաթոչակը 30,000էն 20,000ի զեղչուեցաւ։ Բէչտա էֆ.ի թոռներուն ամաթոչակները ընչուեցան։ Սուլթան Մէհմետ կայսեր կնոջ՝ Գեմրն էֆ.ի ամաթոչակը 18,000էն 10,000ի զեղչուեցաւ։ Կայս. փեսաներու ամաթոչակները ընչուեցան։ Պալատան նաւավարներուն պէտք չըլլալով, անոնց ամաթոչակները ընչուեցան։ Այդ հաշուով ամաթոչակները 2,990,375 ղրուշէն 1 միլիոն 285,000ի զեղչուեցան։ Հաճի Զէքիի փաշայի և Սուլթանին մէկ քանի քարտուղարներուն ամաթոչակները, զորս եզմտական գանձը կը վճարէր, ընչուեցան։ Մեծ-Եպարքոսը պիտի ստանայ 25,000 ղրուշ ամաթոչակ և 5000 ղրուշ ալ իբրեւ ծախք։ Շէյխ-իլ-Իսլամը՝ 20,000։ Արտաքին գործոց Նախարարը՝ 20,000 ու 5000 ալ ծախք. իսկ միւս նախարարները՝ 15,000։ Տէֆթէրխանէի վերատեսուչը՝ 10,000։ Ճավիտ պէյ յոյս յայտնեց թէ Սուլթանը, որ Սահմանադրութիւնը հաստատուելէն ի վեր այնքան զոհողութիւններ ըրած է, պիտի ընդունի եղած զեղչերը՝ նկատողութեան առնելով ազգին եզմտական կացութիւնը։ Գուսթօ էֆ. առաջարկեց միայն մարտի ամաթոչակներուն համար արտօնութիւն տալ եզմտական։ Նախարարութեան. իսկ ապրիլ ու մայիս ամիսներուն համար յանձնաժողովին տեղեկագիրը տպագրուելէ ու քննուելէ ետքը որոշման մը յանգիլ։ Լօմէր Ֆէվզի էֆ. բաւ թէ կայս. գերդաստանին անդամներուն միայն ամաթոչակ տալով, ծախքի յատկացուած գումարները զեղչել։ Նաև Տէֆթէրխանէի ու Շէրիի պաշտօնեաներուն յատկացուած 6000 ղրուշ ամաթոչակը 4000ի զեղչել։ Եզմտական նախարարը յայտարարեց թէ երկու ամսուան առժամեայ եզմտացոյցը ընդհանուր եզմտացոյցին հիման վրայ պատրաստուած է։ Լօմէր Ֆէվզի էֆ. խօսքը շարունակելով, առաջարկեց կրթական և անտառի ու հանքի նախարարներուն ամաթոչակները 10,000ի զեղչել։ Կրթական Խորհուրդին անդամներունը՝ 3,500էն 2 հազար 500ի. Նաև չվաճառցնել կոչակալութեանց գործակատարներուն, ներքին գործոց նախարարութեան անօրէնի օգնականներուն և Ամէտի գիւանատան քարտուղարներուն ամաթոչակները։ Արիֆ Իսմէդ պէյ, նոյնութեամբ ընդունելի նկատեց յանձնաժողովին տեղեկագիրը։ Ճավիտ պէյ եղած հարցումի մը պատասխանելով, բաւ թէ ամէնուն ալ անպաշտօն վիճակի ամաթոչակ վճարելը կարելի չէ. եթէ վճարուի ալ նոյն նպատակին յատկացուած վարկէն այդքան գումար գտնելը կարելի չէ։ Առեւտրական ու հանր. շինութեանց նախարար Նորատունկեան էֆ. յայտարարեց թէ ամաթոչակներու մասին որուելիք որոշում մը պէտք է յառաջիկայի համար ըլլայ և ոչ թէ անցեալին։ Զորբայ էֆ. բաւ թէ առժամեայ եզմտացոյցը եթէ առանց մտածելու ընդունուի, վարչական, անտեսական և նոյն իսկ քաղաքական արգելիչ պատճառներ առաջ պիտի գան։ Զորբայ էֆ. մասնաւորապէս հասոյթի մասին ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրեց։ Բաւ թէ առժամեայ եզմտացոյցը ծախքի տեսակէտով երկու ամսուան է, որով վնասը սահմանափակ է, սակայն հասոյթներու գանձման տեսակէտով այնպէս չէ։ Եթէ գանձումներու արտօնութիւն տրուի, միթէ ամբողջ տարուան համար եղած պիտի չըլլայ։ Եթէ ոչխարի և զինուորական տուրքերուն գանձմանը համար արտօնութիւն տրուի, միթէ այդ որոշումը երկու ամսուան համար կ'ըլլայ։ Ճավիտ պէյ այս վերջին կէտին նկատմամբ Զորբայ էֆ.ի բացատրները իրաւացի գտաւ, բայց բաւ թէ ուրիշ ճար չկայ, վասն զի տէրութիւնը մը չի կրնայ մէկ գրիչով փոխել տուրքերու վերաբերող իր կանոնները, ամիսներով ու տարիներով քննութեան պէտք կայ, որով գանձման և հասոյթներուն մասը կարելի չէ յետաձգել։

Երրորդ գումարում.— Ատեանը, պահ մը դադարէ ետքը, նորէն բացուեցաւ։ Այս անգամ ներկայ էին Եպարքոսը և բոլոր նախարարները։ Մէկ քանի երեսփոխաններ նորէն խօսեցան առժամեայ եզմտացոյցին վրայ, թեր ու դէմ կարծիք յայտնելով։ Ատենապետ Թալաթ պէյ կատարուած վիճաբանութիւնները բաւական համարելով, ուզեց խնդիրը քուէի դնել. այդ միջոցին Եպարքոսը խօսք ուզելով բեմը եկաւ և յայտարարեց թէ նախարարութեան ամաթոչակներուն վրայ չուզել խօսիլ, քանի որ իրենց անձին կը վերաբերի. նախարարներէն անոնք որ ամաթոչակը անբաւական կը նկատեն, կրնան հրաժարելով քաշուիլ։ Եպարքոսը ըսաւ թէ եպարքոսական խորհրդականին յատկացուած 7500 ղրուշ ամաթոչակին նայելով արտաքին գործոց խորհրդականին անկէ աւելի բան մը սահմանուած չէ, մինչդեռ 12,000 ղրուշով խորհրդական մը գտնել կարելիչէ։ Եպարքոսը յարեցթէ նահանգներու վարչական գործերը դժուարութեան չհանդիպելու համար անհրաժեշտ է կարող կոչակալներ ղրկել։ Առաջին ասոյնական կոչակալներուն 15,000 ղրուշ ամաթոչակ սահմանուած է, մինչդեռ Պաղտատի համար 15,000 ղրուշով կոչակալ մը գտնել դժուար է։ Եպարքոսը յայտարարեց թէ սահմանուած ամաթոչականներուն զեղչուելը զինքը կը յուսահատեցնէ բարոյք վարչութեան մասին. ինք արդէն կոչակալներէն սկսեալ մինչև գիւղապետերի միւտիրները բարեխորհրդմանց ծրագիր մը պատրաստած է, զոր մօտերս Ժողովին պիտի ներկայացնէ։ Արիֆ Իսմէդ պէյ յայտարարեց թէ արտաքին գործոց խորհրդական պաշտօն վարելիք անձը քանի որ օսմանցի է, իր ազգասիրութեամբը, օրէնսդիր մարմնոյն որոշումէն աւելի ամաթոչակ պիտի չուզէ։ Ճավիտ պէյ խնդրեց Եպարքոսէն որ այդ ծրագիրները ընդհանուր եզմտացոյցին քննութենէն առաջ Երեսփ. Ժողովին ղրկուին. յարեց թէ եղած զեղչերը երկու ամսուան համար են, որով կառավարութիւնը պիտի չմերժէ։ Դատական ու պատերազմական նախարարներն ալ խօսելով պաշտպանեցին դահլիճին պարտաստած եզմտացոյցը։ Բաւական վիճաբանութիւններէ ետքը Եպարքոսը հաւանեցաւ խնդիրը յետաձգել՝ պայմանով որ դահլիճին առաջարկած անհրաժեշտ ծախքերը ընելու և ապրիլի ու մայիսի մէջ գանձումները ըստ այնմ կատարելու արտօնութիւն տրուի. Ժողովը 1ի դէմ 148 ձայնով ընդունեց Եպարքոսին այդ առաջարկութիւնը։ Ատեանը փակուեցաւ ժամ 11ին։

ԿԻԿՕ, ԿԻԿՕ

ՆՈՐ ԵՐԳԻԾԱԹԵՐԹ

Ա տօնական-խմբագրապետ

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (ԸՆԿԵՐ ԿԻԿՕ)

Այսօր վնասուեցէ՛ք, ամէն կողմ փրնտռեցէ՛ք ԿԻԿՕն. չա՛տ չա՛տ գոհ պիտի մնաք։ Հասցէ Բերա, Թօլաեան տպարան թիւ 65։

վաղը՝

ԿԱՂԱՌՕԾ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ՀԱՄԱՐ.—Խարբերդէն Սէլեան սառրագրութեամբ հեռագիր մը ստացանք որ կը ծանուցանէ թէ՝ երեք ամիսէ ի վեր յետնեալ տուրքին առթիւ ձերբակալուած չորս ազգատ Մարենիկցիները աղատ չեն արձակուած, հակառակ եղած դիմումներուն և հետեւաբար տնօրինութիւն մը կը խնդրէ Պատրիարքարանէն։

ԵՊԻՖԱՆՈՒԼԻՆ Հ. Ռ. Ս. կուսակցութիւնը Սերպէսթիի նահատակուած ոգեցեալ խմբագրապետին մահուան առթիւ յաւակցական գեղեցիկ հեռագիր մը ուղղած է նոյն թերթի խմբագրութեան։

ՀԱԼԷՊԻ կաթող. փոխանորդին Պարիարքարան ուղղած մէկ հեռագիրը կը յայտնէր թէ տեղւոյն պէյ մը, որ եկեղ և երկար տանել ի վեր խնդրոյ առարկայ դարձած ազգապատկան գեսնին մասին ֆեր[illegible]ի կողմէ հարկ եղած գործողութիւնները կատարուիլ սկսած են և հետեւաբար տնօրինութիւն մը կը խնդրէր։ Տեղապահին կողմէ հրաւիրագրեր ղրկուեցան Քաղաք. ժողովի անդամներէն Զօհրապ, Շահրիկեան և Բեսթիպեան էֆ.ներուն, որպէս զի մասնաւոր նիստ մը գումարեն և այդ առթիւ կարեւորը տնօրինեն։

ՏԵՂԱՊԱՀԸ Զատկի առթիւ ընդունեց ընտրական այցելութիւնները Պուլկարաց և Ցունաց պատ. փոխանորդներուն, անգլիական և հոլանտական և ուրիշ դեսպանատանց թարգմաններու և ուրիշներու։

ՀԱՅՈՑ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Հեսեեւեղ հեռագիրը ուղղուած է Մեծ-Եպարտսին, Օսմ. Խորհրդարանի եւ Տերապոյեի նախագահներուն.— «Երէկ իրիկուն քաղաքիս հայ աղջկանց վարժարանին մէջ հինգ հարիւրի մօտ Հայ Օսմանցիներէ բաղկացեալ միթինկին մէջ խնդիր ըլլալով թէ Բ. Դուռը որոշած է այս տարի ալ ոչ իսլամներէ փոխանակ զինուորի զինուորական տուրք առնել և նրանց զինուորական ասպարէզին պաշտպանելու համար Հայուն դէմ փակուիլը, անոր թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս կը վնասէ։

Որոշուեցաւ խնդրել որ Սահմանադրութիւնը լիովին յարգել տաք, և ծանուցանել թէ հակառակ պարագային՝ չպիտի վճռուի այդ զինուորական տուրքը։

ՆԱՀԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԾԻԾԱՏԱՆԻՆ. — Զատկի Բ. օրը Շիշլիի ազգ. գերեզմատան մէջ 95-96ի նահատակներուն գերեզմանին վրայ յարգանքի արտակարգ արարողութիւն մը կատարուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան։ Ներկայ էր հաղարաւորներու հոծ բազմութիւն մը, մայրաքաղաքիս ամէն կողմերէն։ Նահատակներու հասարակաց փոսին վրայ բարձրացող փայտէ խաչը իր վրայ կը կրէր Ատրպատականի շրջանի և Սամսթիոյ Դաշնակցական ընկերներուն կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակներ։ Ժամը 3ին՝ կէս օրէն վերջ, հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով։ Առաջին բանախօսն էր, Կարինի երեսփ. Վարդգէս, որ բացատրելէ վերջ թէ նահատակներու շիրմին վրայ կատարուած արարողութիւնը անոնց յիշատակը փառաւորելու համար է և ո՛չ թէ անոնց վրայ լալու, ներկայացուց 1896ին Պոլսոյ մէջ ինկող քաջերէն մէկ քանիին կեանքը։ Յաւ յայտնեց այն հայերուն համար, որոնք առանց կազմակերպական գիտակցութեան, ոչխարներու պէս մորթոտուեցան։ Վարդգէսի յաջորդեց Կովկասահայ ծանօթ դերասան Պ. Յարութիւնեան որ գեղեցիկ և յուզիչ բանախօսութիւնով մը պարզեց նահատակներուն դերը ազատութեան գործին մէջ։ Միշանի խմբագիր Մուրատ պէյ եւ Սեճի Կազէթայի խմբագրապետ Ապուլլահ Զիւհտի պէյ (այս վերջինը իբր նախագահ Օսմ. Մամուլի ընկերակցութեան,) յարգանքի և երախտագիտութեան բառերով օրհնեցին նահատակներուն յիշատակը։ Յետոյ խօսեցաւ Վասպուրականի երեսփոխան Վահան Փափազեան։ Յարգելի բանախօսը յայտնեց թէ ամէն բան ուրատած չէ տակաւին, թէ այսուհետեւ նոր պիտի սկսի գործը, ժողովուրդն տնտեսական ազատագրութեան նուիրական պայքարը։ Խօսեցաւ նաեւ վերակազմեալ Հնչակեան Հեթումի Սեւհողերցի։ Երիտասարդ հռետոր ընկեր Պօնարարթեան թուրքերէն գեղեցիկ ատենախօսութեամբ մը փակեց հանդէսը։ Ընկեր Պօնարարդեան Թուրքիոյ զանազան ազգութիւնները նմանցուց իր ձեռք բռնած ծաղկեփունջին, զոր կազմող զանազան ծաղիկները — ազգութիւնները — թէեւ, չեն կրնար իրենց գոյնը կամ ձեւը փոխել, բայց իրար գալով առաջ կը բերեն գմայլելի ներդաշնակութիւն մը։ Զերմ ծափերով ողջունուեցաւ այս ճառը, ուրկէ վերջ ժողովուրդը հետզհետէ ցրուեցաւ։

ՀՈՒՍԱՀԱՆԳԻՍՍ.—Ազատ Խօսքի Նահատակ ոգեցեալ Հասան Ֆէյզիի պէյի հոգւոյն համար մտերս հոգեհանդիստ մը պիտի ըլլայ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, նախաձեռնութեամբ եռանդուն խումբի։ Հրաւիրագիրներ պիտի ղրկուին բոլոր կուսակցութեանց և Օսմ. Երեսփոխանական Ժողովին։

ՄԵՆԶ լուր կուգան թէ Գուիտոն Լուսինեանի երկատոր ֆրանսական պատկերազարդ բառարանին Բ. տպագրութեան պիտի ձեռնարկուի ապրիլի մէջ, առաջինը ապառելու մօտ ըլլալով, և 16 երեսնոց պրակներով պիտի ծախուի, պրակը 40 բարայի։ Ի դիւրութիւն վարժարանի ուսանողաց, որոնք չեն կարող 120 ղրշ. մէկանց վճարել։ Տաղանդաւոր հեղինակին երեսնամեայ աշխատութեան արդիւնքն եղող այն հայոց գործը որ 2000ի մօտ մեծագիր պատկերազարդ էջերէ կը բաղկանայ, իրաւամբ Հայոց Լառուս կոչուելու արժանի է և մէկ հատիկ իր նմաններուն մէջ։ Բաց ասի գուշակելով կանխաւ թէ իր այս մեծածաւալ գործին կըրկին երեւնալուն յառաջ գալիք անհամար նիւթական դժուարութեանց տակացող թերեւս չգտնուի, չնեղ առած է ամբողջ 2000ի մօտ կաղապարները, որոնք Բարիզէն վերջերս Պոլիս բերուած են խնամքով։ 50 օրինակներ տրամադրելի են Ազգ. Ընկերութեանց, վարժարանաց համար և մեկնատակ բազմերախտ հեղինակին։ Բաժանորդագրութեան կեդրոնատեղին է Պալենց գրատունը, Կ. Պոլիս, Զաքարիա ծերլար եռգուշու։ Կը ծախսուի նաև բոլոր գրավաճառաց քով։

ՀԲԱՒԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ

Տ.

Ազգային Ընդհ. Ժողովոյ ԺԲ. նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ օր, 3 ապրիլ, ժամ 7ին, Ղալաթիոյ Խորհրդարանը։

Կը խնդրուի որ հաճիք անպատճառ ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն։

Ալոթարար

Պատ. Տեղապահ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Ազգ. Կեդր. վարժարանի խնդիր։

Բ. Ընտրութիւն երկու անդամոց՝ նախորդ Պատրիարքի դէմ եղած ամբաստանութեանց Քննիչ Ծանձնաժողովոյ։

Գ. Խնդիր ընտրութեան՝ Քաղաք. ժողովէն հրաժարեալ 2 անդամոց յաջորդին։

Դ. Առաջարկ Մելքոն էֆ. Կիւրճեանի՝ Թրքահայոց քաղաքացիները Ս. Հայրապետին ներկայացնող գրի մը պատրաստութեան համար։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՅՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վկայութեամբ ամենայն համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տարակազմներու համար:

50—33

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
Վ.ՀԱՄ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
Գալաթա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պերա), Մահմասբիր, Սկիւտար եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ Ե. Սպիտակի հրաձգարանները, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ գծուած փոխանակագիրներ: Զէնքերու հաշիւներ կը բանայ: Արժէթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրաձգարանները վրայ: Զէնքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ ու արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի է տեւ վճարելի է. 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով: Վերջապէս տեղական-կարճաձայն ամէն գործառնութիւններ կը եւատարէ լաւագոյն պայմաններով: Պանք տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մասուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով: 50—23

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԻՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— Թողեալ Հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, որոնք առնչութիւն ունին Դրոշմատուրքի օրէնքի գործադրութեան հետ: Թիւ. 19ի 9րդ յօդուածին վերջին հատուածին համաձայն, փոխառութեան կամ պարտքի ճանաչման վերաբերեալ պայմանագրութիւններ ենթակայ են համեմատական դրոշմատուրքի: Պարտքի ճանաչման պայմանագրութիւն կը նկատուին ամէն այն թուղթերը, ուր անպայման կերպով արձանագրուած կ'ըլլայ գումարներու վճարումը: Հինգ փարա դրոշմատուրքի ենթակայ են հաշուեցոյցերը եւ ֆաթուրաները, եթէ ստորագրուած ալ չըլլան: Մանիֆէսթօներուն բնագիրները դրոշմատուրքէ զերծ են: Ընդհակառակը 3 դրուշ դրոշմատուրքի ենթակայ են մաքատան մէջ պահուած մանիֆէսթօները, որոնք օրինաւոր նկատելով տէրերուն կը դարձուին: Բամազանի օրէնքին համաձայն եղած կտակագիրները, որոնք դատավճռի ձեւով պատրաստուած չեն, մէկ դրուշ որոշեալ տուրքին ենթակայ են, երբ իշխանութեանց կամ պաշտօնական վարչութեանց կը ներկայացուին: Դրոշմատուրքի օրէնքին դէմ ղանցաւոր եղողներուն ղրկուած ազդարարագիրները (ինպարտամէ) զերծ են դրոշմատուրքէ: Ընդհակառակը այդ ազդարարագիրներուն տրուած պատասխանները մէկ դրուշ ըրոշմատուրքի ենթակայ են: Այն տեսակ թուղթեր, որոնք արտասահմանի մէջ պատրաստուած են կամ թուղթոյ այն վայրերը կը գործածուին, ուր դրոշմատուրքի օրէնքը չի գործադրուիր, եթէ երբեք գործածուին՝ դրոշմատուրքի ենթակայ կ'ըլլան: Այս թուղթերուն գործածումը ըսելով կը հասկնանք, անոնց ներկայացումը իշխանութեանց, փոխանցումը և կամ ո և է գործածութիւնը, որով երրորդներ ալ կրնան խառնուիլ: Երբ ծանուցում մը օր պիտի բամնուի, բայց ո՛չ թէ պատերուն վրայ պիտի փակցուի, տարբեր անձերու տարբեր ազդերը պարունակէ, 2 փարանոց որոշեալ տուրքին ենթակայ է մէկ ազդ պարունակող ծանուցումներու պէս: ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

* * *

Ազդ.— Հանր. Պարտքի վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ 1909 մարտ 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու 2% տոկոս պիտի վճարուի Միացեալ պարտքի արժէթուղթերուն թիւ 11 կտրոնին փոխարէն. տոկոսի վճարումները մինչեւ 31/13 օգոստոս 1909 պիտի կատարուին կտրօնին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ: Այդ պայմանաժամէն յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի պիտի ըլլան:

Կ. Պոլիս, 16 փետր. 1909

* * *

Ազդ.— 1881 դեկտ. 8/20 թուակիր կայս. հրամանագրին է. և Ը. յօդուածներուն և 1903 սեպտ. 1/14 թուակիր յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին համաձայն, Ռումելի երկաթուղիի հետեւեալ պարտաթուղթերը. — 332,433, 406,593, 406,594, 474,685, 548,171, 581,291, 592,619, 753,211, 753,212, 753,215, 1,255,599, 1,896,984 որոնք 1879 ապրիլ 1ի վիճակահանութեան մէջ պարգեւ չահած և տակաւին չեն ներկայացուած, 1909 ապրիլ 1ին ջնջուած պիտի համարուին:

Կ. Պոլիս 1 փետր.

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՈԼՈՆԻ
La Mutuelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն Ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՈՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն:
Կ'ԸՆԴԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ Վիճակի կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով:
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ:
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յանախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժէքներու վերածելով զանոնք:
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆ-ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱ�ծ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 Նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Թիւնարէք խան, Ղալաթիա, Բերեհանպէ Բազար
Ընդհ. Տնօրէն Օ. ԺԻՌՕ
Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ:

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Ադրիանոպիս, Գահիրէ, Սկիւտարի, Իզմիր, Փիրէոն, Բուդրաս, Վօյս, Շիրա, Քալամարիա, Քանէ եւ Քանիա (Կրէտէ):

Դրամագլուխին և աւանդ ձգուած գումարին ու արժէթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմի:

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքային ամէն տեսակ գործառնութիւններով: Փոխառութիւններ կ'ընէ վճառքներու, արժէթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ ձգուած փոխանակագիրներ կը ստանայ:

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրաձգարանին և թէ օտար հրաձգարանների վրայ, յանախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով:

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժէքեղէնք կը պահէ, աւանդի ձեւով և ազատած տոկոսը կը առնուելու պայմանով: Ամէն կարգի կտրօնիներ կը գանձէ և զանազան գործողութիւններ կը կատարէ: Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ պահարաններ, փոքր վարձքերով:

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժէթուղթ, առ տոկոսները վճարելով.

Ուղղակի տեսնի դրամ քաշելու պայմանները.

	%
Վեց ամսուան համար	3½%
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են: Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին:

Մասնաւոր տեսակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յանախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անմոց տարադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տեսակներ, որոնց մէջ կրնան տարձանագրել առ առաւելն 100 ոսկի աւանդ դրամով մը: Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մանակի վճարումներ կը կատարուին, առանց աղդ 52 դրուշ սակեդրամ: 50—44

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅԷՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ԳԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ:

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց:

ԳԻԼԱԱԻՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են: Ցիսուն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր:

Վինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3: Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ:

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն տեսակ:

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ գրաւոր պէս ու կանխաբերաբար ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար	
6	»	151- 200	»	»
10	»	201- 500	»	»
15	»	501-1000	»	«
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած տեսակ վճարելով տեղական պարտնական գումարը:

Վինըր Պանք-Ֆերայն ինայուած գումարը պարունակող տեսակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած ինամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու:

Եկեղեցական Սնտուկեն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ տեղական ուրիշ գործառնութիւններով:

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազիր խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլեր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իշմիր փողոց.
Գալաթիա, Ալիքսանդր Անասթասիասիս չուխայի հրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա Ֆաբրէգի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի. Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ Ֆաբրիքա, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Ռէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիաս. գրասենեակի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէյլէճեան էֆ.:

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

Cie RUSSIE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Ապրիլ
Դշ. 25/7 Իսէպոլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 25/7 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին.
Եշ. 26/8 Իզմիր, Պիրէոն և Ալեքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ. 26/8 Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր. 27/9 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին:
Շբ. 28/10 Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ. 28/10 Տարասանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հուդրոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Ալեքս. ժամը 4ին:

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երեքշաբթի 1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) հերկուսաթթի օրեն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ		ԴԱՐՁ
Կառ. 228 խառն Առ.		Կառ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
10 20	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմն. 1 32
11 02	» Կէօքսէ Գըրբէ	մկն. 12 52
12 —	» Սապանճա Բունար	» 12 10
12 59	» Կլեռնա	» 11 12
1 41	» Զէքիւրէր	» 10 23
2 40	» Տէօյէր	» 9 35
3 09	» Թէհանիլէ	» 8 50
3 34	» Համամ	» 8 24
3 44	» Կազլիկէօլ Համամ	» 8 14
4 11	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 7 42
4 31	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 7 23
5 11	» Պէյիւք Զէյտունլար	» 6 50
6 06	» Զայ	» 6 03
6 51	» Իսհաքլու	» 5 10
7 15	» Սուսուրլու	» 4 45
7 43	» Աք չէհիր	» 4 23
8 18	» Աղարի քէօյ	» 3 43
9 —	» Զավուշլար քէօյ	» 3 05
9 38	» Իլգին	» 2 33
10 25	» Գարաբն-Քանը	» 1 39
11 20	» Սէրայ-Իսի	» 12 57
11 52	» Մէյսան	» 12 17
12 52	» Բունար Պալը	» 11 12
1 30	ժմն. Գոնիա	մկն. 10 30
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ		ԴԱՐՁ
Կառ. 125 տուն Ճա.		Կառ. 131 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 10 —
1 44	» Աք Բունար	մկն. 9 18
1 24	» Ալբիս Քէօյ	» 8 46
2 4	» Գէլիք Ափուր	» 7 58
3 9	» Մարիքէօյ	» 7 1
4 58	» Գիւէր	» 6 4
4 35	» Սոսրլէր	» 5 27
5 9	Գէլիք Քէօփրիւ	5 —
6 3	» Բօլաթլի	4 16
7 21	» Մալի Քէօյ	2 49
8 15	» Այնէճան Քէօյ	1 47
9 —	» Ինկիւրիւ	1 —
Իրկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ		ԴԱՐՁ
Կառ. 434 խառն Իրկ.		Կառ. 451 խառն Առ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
7 17	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 22
7 35	ժմն. Ատա-Բազար	մկն. 5 40

ԱԼԱԵՈՒՆԻ - ՔԷՕՔԱՀԻՍ.

ԵՐԹ	Կառ. 322 խառ. Առ.	324 խառ. Իրկ.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաեունի մկն.	1 05	11 15
Քէօթահիա ժմն.	1 25	11 35
ԴԱՐՁ	Կառ. 321 խառ. Առ.	323 խառ. Իրկ.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	12 10	10 55
Ալաեունի ժմն.	12 30	10 35

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA
ԹՕՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԻՊ
Ընդմէջ Հալլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւամբ	Թուն	Նաւամբ	Թուն	Նաւամբ	Թուն	Նաւամբ	Թուն	Նաւամբ	Թուն
Ալպտեն	1069	Ֆիոս	1311	Հիրատլի	1581	Մարսելլը	3709	Սարքիս	1119
Ֆլէնսի	1307	Տամիկա	938	Հիրոսա	3750	Միլտոն	1157	Տիրէնս	1738
Ֆինէլլա	1541	Տուրս	2383	Հարտիր	1605	Միլլ	1067	Սիրիլիս	[illegible]
Գիթրոզ	2377	Տրուզ	1713	Հասմեան	525	Մանչիսթրլլա		Սպէրս	190[illegible]
Գասոնա	1398	Քիմոն	504	Իոնիս	2354	Մարիլլա	[illegible]	Քասոս	1929
Գարտրիա	1751	Իոլա	3461	Իտոնա	[illegible]	Նէլսա	1953	Ռ. Ֆիլիպս	[illegible]
Գրիֆիսլ	1491	Զլատոստ	1530	Սիրիա	1990	Ոսկի	1106	Ռոսլին	1897
Գէլլոս	1371	Իրտոս	1843	Գէլտա	[illegible]	Սիլիսիա	1536	Ռուսլա	1470
Գուլֆրոս	1337	Ֆիոս	954	Քուլլոս	2407	Սրլանտա	1536	Սարպինա	[illegible]
Գարէս	1244	Ֆիրլանտ	1828	Բանֆ	1700	Տուլերոն	1627	Վոսոս	1814
Դասոս	1094	Զլատիսլա	542	Լիս	1054	Տոլ	810	Կոլիս	1586
Զիրատա	3799	Ֆրանչիսքան	1552	Լիրանդ	2474	Տոլլոն	3838	Ալքիմիստ	[illegible]
Ռոսմոր	1631	Պալիլա	3060	Լիվերպուլ	1338	Ֆիլատոս	1554	Եբրու	1869
Դալատոս	1325	Կիլկոս	1143	Լարնաքա	2191	Տալլա	1613	Զիոս	1800
Գանիա	2903	Գոլա	1511	Մարսա	726	Ռոսէն	1739	Բոսա	
Գրոս	896	Գրանտ	1695	Մարգիլլա	1473	Բոսլտեր	186	Մարսի	

Ընդհանուր վաճառքով Հալլէն հոս հասած են.

Բլարո շոգենաւը, նաւապետ Պելլինկ, ամսոյս 15ին:
Մորոֆֆ շոգենաւը, նաւապետ Մաք Լօուէն:

Ընդհանուր վաճառքով Հալլէն հոս ելք ունեցաւ.

Ալերքօ շոգենաւը, նաւապետ Գրանտլէյ, ապրիլ 17ին:

Դիմել Գործակատարները՝ Ֆ. ՀԱՐԻՍ ԵՒ ԿՈՐՔՈՍ
Հոս. 28—30. Գալաթա Թիւնէլ խան. Գալաթա 19

ԻԻՆԻՕՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻՔ 1828—1829
1828 L'UNION DE PARIS
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ԲԱՐԻՔ 9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԾՐԱԳԻՐ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄՍՈՒԱՆ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հաստատեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻԻՆԻՕՆի ապահովագրեալներուն:

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակագոյց. նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի գերազանց քան ո՛և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ամառն գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒՆ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ԷՆ. ԷՆ.:

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Գեր ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթրճը Օղլու Բաղաժ:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՄՕՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբարդ եւ ապրանք փոխադրող տոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէդի	Նայդոգրիա
Մինիա	Իմէյսիս
Բաֆսիս	Գուլգրիա
Թէյպր	Մօտրիա
Նարոսօ	Ֆայէլի
Նավարին	Ֆարոս
	Թրոս

Աստիճան գոյգի լուծեմանքը չատ հան գլուխաւոր են. հաւատն մէկուսէրը ընդ ամոլ տեսնելի ինքնաշարժներ. ելեկտրականու. թեամբ եր լուսաւորուին եւ կին հոմոյ. ներու համար տեսչական ունին:

Կերպերը շարքի լուծեմանքն ալ սահմանափակ թուով հոսանքներ կ'ունին ըստ ազգաբնակ չունի:

Դ. Գալաթ Լիմանատան. կարգի ելեկ. [illegible]

Ոչ թանգագին վաճառատեսակներն ու փոխադրութիւնից կամ Լուսանցիներ մոլորեալ հասնիր իրենց հանդերձանքն. ատ լուսաւորուին [illegible] ատ [illegible]

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի հասարակ գիներով ստանալու համար ուղղեցեք [illegible]

Դիմել առ Հ. Վ. ՈՒՐԲԻՆԻ, եւ Ընկ. Գործակալ Ուրբիոլ խան, Գալաթ գաբաս, Գալաթ
ՀԱՅՈՒ ՄՕՍ ԸՆԿ.
31 Հին Մարդ. Լիմանատ.

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ
Ժամանակացոյց կոխմբ.երու երթեւեկ.
1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) Բլ. օրէն սկսեալ
ՊՈՆԻԱ — ԷՐԻՅԼԻ — ՏՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ	Կոխմբ. 622 Ուար. եւ մամ.
Կայարան	Ուառտ
Գոնիա մկն.	11 —
Դուլին խան	11 31
Զամբա	12 15
Արբդ էօրէն	12 43
Մանսուսուն	1 12
Գարաման ժմն.	1 43
մկն.	1 58
Սիարօվա	2 24
Ալեքսանդր-Տէրալինա	3 14
Ալաճա	3 50
Երէյլի ժմն.	4 15
մկն.	4 45
Գուլկուրլու իրիկուն ժմն.	5 —

ԴԱՐՁ	Կոխմբ. 621 Ուար. եւ մամ. Իրիկուն
Կայարան	Ուառտ
Գուլկուրլու մկն.	5 20
ժմն.	5 38
Երէյլի մկն.	7 20
Ալաճա	7 47
Ալեքսանդր-Տէրալինա	8 31
Սիարօվա	9 13
Գարաման ժմն.	9 37
մկն.	9 52
Մանսուսուն	10 25
Արբդ էօրէն	10 54
Զամբա	11 30
Դուլին խան	12 06
Գոնիա իրիկուն ժմ.	12 35

59—48

ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ
Ն ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԵԿ
ՍՊԱՍԱՒՈՐ ՇՈՓԵՆԱՒԵՐ
Ապրիլ 12ին, Իմէրդի, Մարսիլիայէն
Ապրիլ 20ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Ապրիլ 27ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Ապրիլ 7ին, Ժօնի, Մարսիլիա:
Ապրիլ 13ին, Իմէրդի, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում, Նովորոսիք
Ապրիլ 20ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա:
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիկի համարով):
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թոփհանէ, քարափին վրայ:
15 Թ. ՌՈՒԶՈՒԼ

Առօրեայ ԴԱՐԵԳԻՆ ՊՕՍԱՅԵԱՆ